

श्रोत: उर्जा खबर, २०७५/०९/०९

ऊर्जा विकासमा वर्ष ७४, विद्युत आयातले धानेकाे ‘उज्यालाे नेपाल’

गत वर्ष हिउँदमा सर्वसाधारणले विद्युत संकटको मार खेप्नु परेन । चालू वर्ष पनि सुखद रहयो । यसको अर्थ, देश ‘उज्यालो नेपाल’ को अभियानमा अघि बढेको छ भन्ने संकेत हो । तर, योजना तथा कार्यक्रमका चाडमाथि उभिएर हेर्दा वर्ष ७४ पनि निराशामै बितेको मान्न सकिन्छ । मुलुक संघीयतामा धकेलियो । निर्वाचित सरकार आयो । तर, लगानीमैत्री वातावरण र सरकार तथा सरकारी निकायको आचरण पुरानै छ । भाषण र कागजी योजना थुप्रिए पनि अझै सरकारले विद्युत विकासलाई प्राथमिकतामा राखेको छैन भन्ने देखिन्छ । चालू वर्ष २ सय मेगावाट उत्पादनको लक्ष्य राखे पनि आधा मात्र उपलब्धि हात लाग्यो । यसले जलविद्युत विकासमा सरकारको प्राथमिकता पुष्टि गर्छ । पछिल्लो समय जलविद्युतमा निजी लगानी बढे पनि सरकारले यसको संरक्षण एवं सहजीकरण गरेको छैन । चालू वर्षको अन्त्यसम्म केन्द्रीय प्रणालीमा करिब १ हजार ५६ मेगावाट विद्युत जडित छ । यसमध्ये १ हजार २ मेगावाट जलविद्युत हो । जलविद्युतमध्ये सरकारले ५ सय मेगावाट र निजी क्षेत्रले ५ सय २ मेगावाट उत्पादन गरेका छन् । जलविद्युतमा निजी क्षेत्र जसरी उत्साहित भएर लागेको छ । यसको उल्टो सरकारले निरुत्साहितको आचरण देखाएको छ । यस्ता क्रियाकलाप वर्षभरि देखियो । न सरकारले आफ्नो प्रयासमा कुनै आयोजना सुरु गर्न सक्यो । देशभित्रै पुँजीको जोहो गर्दै निजी क्षेत्रले विदेशबाट समेत लगानी भित्र्याएको छ । केही समयअघि २ आयोजनामा चिनियाँ लगानी भित्रियो । ४८.८ मेगावाटको खिम्ती-२ र ७५ मेगावाटको त्रिशूली गल्छी इपिसि-एफ (इन्जिनियरिङ प्रोक्योरमेन्ट, कन्स्ट्रक्सन तथा फाइनान्स) मोडल चिनियाँ कम्पनीले निर्माण गर्ने भएका छन् । सरकारले इपिसिएफ मोडलमा १२ सय मेगावाटको बूढीगण्डकी निर्माणको चर्चा गर्यो । पुष्पकमल दाहाल सरकारले विवादित चिनियाँ कम्पनी (चाइना गेजुबा ग्रुप कर्पोरेशन) लाई बिनाप्रतिस्पर्धा दियो । शेरबहादुर देउवा सरकारले उक्त कम्पनीसँग फिर्ता गरेर स्वदेशी लगानीमै निर्माण गर्ने गरी अघि बढाएको छ । तर, केपी शर्मा ओली सरकारले कसरी अघि बढाउँछ भन्ने अन्योल कायमै छ । जडित विद्युत आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा केन्द्रीय प्रणालीमा करिब २ सय १४ मेगावाट विद्युत थप्ने लक्ष्य थियो । तर, यसको आधा मात्र अर्थात् १ सय २ मेगावाट उत्पादन भएको छ । बैशाख-चैतसम्मको उपलब्धिका आधारमा लक्ष्य पूरा हुने संकेत देखिँदैन । चालू आवमा नेपाल विद्युत प्राधिकरणले निर्माण गरेको ३० मेगावाट चमेलियाबाट विद्युत उत्पादन भयो । दार्चुलामा निर्माण भएको यो आयोजना ११ वर्षपछि पूरा भएको हो । यसैगरी, निजी क्षेत्रका पुवा खोला-१, अपर माई सी, सार्दी खोला ४ मेवा, चाके खोला लगायत करिब एक दर्जन आयोजना पूरा भए । इलाममा निर्माणाधीन ८ मेगावाट माई साना क्याक्सकेड र १.५ मेगावाटको ठेउले खोलाको परीक्षण उत्पादन सुरु भएको छ । भारतबाट आयात २०११ बैशाख १२ गते (सन् १९५४, अप्रिल २५) भारतसँग कोसी सम्झौता भयो । यही समयदेखि नेपालले भारतबाट विद्युत आयात गर्न सुरु गरेको हो । व्यापारिक दृष्टिकोणले आयात नगरे पनि सीमा क्षेत्रका सहरमा आदानप्रदान गर्ने गरी विद्युत ल्याउन थालिएको प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रबल अधिकारी बताउँछन् । भारतबाट विद्युत ल्याउन सुरु गरेको करिब ६३ वर्ष भयो । यस अवधिमा प्राधिकरणले अर्बौं रुपैयाँको विद्युत किनिसकेको छ । परिमाणका हिसाबले यो अझै बढ्दो छ । उच्च माग हुँदा चालू वर्ष प्राधिकरणले भारतबाट ५ सय मेगावाटसम्म विद्युत किनेको छ । भोलिका दिनमा विद्युत आयात प्रतिस्थापन गर्ने भने पनि सम्भव देखिँदैन । नेपालका अधिकांश जलविद्युत आयोजना नदी प्रवाही (आरओआर) भएकाले हिउँदको उत्पादन एक तिहाईमात्र हुन्छ । र, हिउँदमा भारतबाट आयात गर्नु रहर होइन बाध्यता हुनेछ । गत आवमा करिब साढे ३ सय मेगावाट विद्युत किनेको प्राधिकरणले चालू आवमा डेढ सय

मेगावाट थप किनेको छ । यसले प्राधिकरणलाई अबैँ रुपैयाँ आर्थिक भार थपिएको छ । प्राधिकरणको उत्पादन नेपालले जलविद्युत उत्पादन सुरु गरेको करिब १ सय ६ वर्ष भयो । फर्पिङ पहिलो आयोजना हो । अहिलेसम्म ७३ आयोजना निर्माण भइसकेका छन् । तर, यसमा सरकार तथा प्राधिकरणको योगदान आधा मात्र छ । स्व. हरिमान श्रेष्ठका अनुसार देशमा ८३ हजार मेगावाट विद्युत उत्पादन क्षमता रहे पनि व्यवहारमा उतारिएको छैन । पछिल्ला वर्षमा उत्पादन क्षमता २ लाख मेगावाट रहेको अनुमान गरिन्छ । तर, उपलब्धि निराशाजनक छ । १ सय ६ वर्षको इतिहासमा सरकार अर्थात् प्राधिकरणले १८ आयोजनाबाट करिब ५ सय मेगावाट उत्पादन गरेको छ । यसमा ९२ मेगावाटका कुलेखानी पहिलो र दोस्रो जलाशय आयोजना पनि पर्छन् । हालसम्म विद्युत माग र आपूर्तिको मेरुदण्ड यी दुई आयोजना हुन् । त्यस्तै, प्राधिकरणले हेटौँडा र दुहबीमा ५३ मेगावाटको थर्मल प्लान्ट निर्माण गरेको छ । साथै, सोलारबाट उत्पादित ६ सय ८० किलोवाट विद्युत प्रणालीमा जोडिएको छ । निजी क्षेत्र २०४९ सालमा विद्युत ऐन जारी भयो । यसपछि मात्र जलविद्युतमा निजी क्षेत्रको लगानी प्रवेश भएको हो । रामेछापमा नर्वेजियन लगानीमा निर्माण भएको ६० मेगावाटको खिम्ती निजी क्षेत्रको पहिलो आयोजना हो । निजी क्षेत्रले अहिलेसम्म करिब ५ सय २ मेगावाटका ५५ आयोजना निर्माण गरिसकेको छ । निजीले जलविद्युतमा लगानी मात्र बढाएको छैन विदेशी प्रविधिसमेत भित्र्याएको छ । निजी क्षेत्रको पहिलमा अहिले ३ हजार ५ सय मेगावाट बढीका आयोजना निर्माणाधीन छन् । लोडसेडिङ अन्त्य कुनै वर्ष देशमा दैनिक १८ घन्टासम्म विद्युत कटौती हुन्थ्यो । देशभरि अँध्यारो व्यप्त थियो । २०६५ सालमा कोसी नदी फुट्टा देश अन्धकारमय बनेको थियो । त्यसपछिका दिनमा यो समस्या भोग्नु परेन । तैपनि, दैनिक १० देखि १२ घन्टाको हिउँदे लोडसेडिङ सामान्य भइसकेको थियो । सर्वसाधारणले अहिले अँध्यारोको सामना गर्नु परेको छैन । पछिल्ला दुई वर्ष सहरबासीका लागि सुखद रह्यो । तर, ग्रामीण क्षेत्र अझै अँध्यारोमै छ । विस्तारै देशभर विद्युतको पहुँच पुर्‍याउने प्राधिकरणको योजना छ । नयाँ वर्ष अर्थात् २०७५ बैशाखदेखि औद्योगिक क्षेत्रमा लोडसेडिङ अन्त्य गर्ने प्राधिकरणको योजना छ । विद्युत चुहावटमा सुधार विद्युत उत्पादन, वितरण र प्रसारण गर्ने एकमात्र निकाय प्राधिकरण हो । प्राविधिक दृष्टिले उत्पादनदेखि वितरणसम्म विद्युत चुहावट हुने गर्छ । तर, अप्राविधिक चुहावट वा चोरीले प्राधिकरणलाई थला पारिरहेको थियो । कुनै समय ३० प्रतिशतसम्म रहेको विद्युत चुहावट पछिल्ला वर्षमा निकै सुधार आएको छ । विद्युत चोर्नेलाई धमाधम कारबाही गर्न थालेपछि यसमा सुधार देखिएको छ । साथै, प्राधिकरणले अनुगमन पनि तीव्र बनाएको छ । गत आवमा २२.९० प्रतिशत रहेको चुहावट चालू आवको फागुनसम्म २० प्रतिशतमा झरेको छ । तर, अझै चुहावट र चोरीबाट वार्षिक करिब ६ अर्ब रुपैयाको बिजुली खेर जाने गरेको छ । उत्पादन अनुमतिपत्र जलविद्युत आयोजनाको अध्ययन तथा उत्पादन अनुमतिपत्र जारी गर्ने निकाय विद्युत विकास विभाग हो । यसले अहिलेसम्म हजारौं मेगावाटका आयोजनाको अनुमतिपत्र जारी गरेको छ । विभागले २०७४ मा ४ हजार ६ सय ६० मेगावाटका १ सय ७४ आयोजनाको उत्पादन अनुमति दिएको छ । प्रसारण लाइन निर्माण विद्युत प्राधिकरणले चालू वर्ष ६६ केभी, १३२ केभी, २२० केभी गरी हालसम्म ३ हजार ४ सय ७२ किलोमिटर प्रसारण लाइन निर्माण गरेको छ । नेपाल-भारत विद्युत आदानप्रदान बैठक नेपालले भारतीय सीमा जोडिएका प्रान्तबाट दशकौँदेखि विद्युत आयात गर्दै आएको छ । आदानप्रदान प्रावधानअनुसार दर्जन बढी विन्डुबाट आयात हुने विद्युतको मूल्य महँगो तोकिएको छ । विद्युतको परिमाण र मूल्य तोकने 'नेपाल-भारत विद्युत आदानप्रदान समिति'को बैठक ६ वर्षसम्म बसेको थिएन । यो बैठक गत साउन २४ र २५ गते भारतको नयाँ दिल्लीमा बसेको थियो । ६ वर्षपछि बसेको बैठकले सीमा विन्डुबाट आयात हुने विद्युतको नयाँ मूल्य तोक्यो । समितिको बैठक सन् २०११ मा पहिलो पटक बसेको थियो । एकीकृत मन्त्रालय सिंगो जलस्रोत मन्त्रालय २०६६ सालमा तत्कालीन प्रधानमन्त्री माधवकुमार नेपालले फुटाएका थिए । सत्ता साझेदार

दललाई भाग पुर्याउन ऊर्जा र सिँचाइमा बाँडिएको मन्त्रालय अहिले एउटै भएको छ । ओली सरकारले सुरुमा ऊर्जा तथा जलस्रोत कायम गरेको थियो । तर, दुई दिन नबित्दै नाम परिवर्तन गरी ऊर्जा, जलस्रोत र सिँचाइ बनाएको छ । यसको भविष्यमा कुनै पनि समय फुटाउन सजिलो हुने बाटो अपनाइएको मन्त्रालयका अधिकारीको टिप्पणी छ ।

श्रोत: अभियान, २०७५/०९/०९

विद्युत् क्षेत्रका स्टार्टअपलाई सघाउने कम्पनी बनाउँदै छु

विद्युत् क्षेत्रमा अहिले कामको तीव्रता बढेको छ । विद्युतको विकासको सन्दर्भमा धेरैको ध्यान उत्पादनमा जान्छ । तर, यससँगै जोडिएका अन्य महत्वपूर्ण दुई पक्ष हुन्- प्रसारण र वितरण प्रणाली । दूरदराजमा उत्पादित विद्युत् शहर तथा केन्द्रहरूसम्म पुर्याउने र केन्द्रीय प्रणालीमा रहेको विद्युत् शहरबाट गाउँ-गाउँसम्म लैजाने काम उत्तिकै महत्वपूर्ण हुन्छ । प्रसारण र वितरण प्रणालीमा काम गरिरहेका यस्तै एक व्यक्ति हुन्, महेश महतो । कस्मिक इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ एशोसिएट्सका प्रबन्ध निर्देशक महतो विद्युत् इन्जिनियरिङ विषयका स्नातक हुन् । सन् २००० मा स्थापित उनको कम्पनी आईएसओ ९००१:२०१५, आईएसओ १४००१:२०१५ तथा ओहसास १८००१:२००७ जस्ता प्रमाणीकरणमा पर्न सफल छ । प्रस्तुत छ, विद्युतको प्रसारण, वितरण, सबस्टेशन र विद्युतीकरण जस्ता क्षेत्रमा नयाँ नयाँ सोचका साथ काम गरिरहेका महतोसँग आर्थिक अभियानका लागि दुर्गा लामिछानेले गरेको कुराकानीको सारः

तपाईं यो क्षेत्रमा आएको शुरुआती अवस्था र अहिले काम गर्न के कस्तो फरक छ ?

मेरो संस्थागत कुरा गर्दा सन् १९९९ मा स्नातक सकेपछि यो क्षेत्रमा काम थालेको हुँ । त्यो बेला मेरो हातमा शैक्षिक प्रमाणपत्रबाहेक केही थिएन । विद्युतसँग सम्बन्धित क्षेत्रमा काम गर्नेगरी यो क्षेत्रको पारिवारिक पृष्ठभूमि पनि थिएन । आर्थिक रूपमा सबल पनि थिइनँ । यस्तो स्थितिमा काम गर्न बैङ्कले ऋण पत्याउँदैनथे । ठूला-ठूला भवनको विद्युतीकरणमा काम गर्नु भन्दा ग्राहकले पनि भर्खरको केटा, कहाँ काम गर्न सक्ला भन्ने शङ्का गर्थे । विस्तारै काम पायौं र गर्दै गएपछि ग्राहकमाझ विश्वासको वातावरण बन्यो । अहिलेसम्म आइपुग्दा हामीले राजधानीमा अधिकांश ठूला भवनमा पनि विद्युतीकरण गरिसक्यौं । देश जलविद्युत् विकासको क्षेत्रमा अघि बढेको सन्दर्भमा केही हामीसँग भएका शीप र केही नयाँ गरेर विद्युत् प्रवाहको संरचना निर्माणमा काम थाल्यौं । १७ वर्षको अनवरत कामले यति बेला बैङ्क तथा ग्राहक दुवै पक्षले विश्वास गर्ने अवस्था बनिसकेको छ ।

अहिले नयाँ आन्वयनलाई सघाउने धेरै स्टार्टअप कार्यक्रम आइसकेका छन् । राम्रो भिजन र इच्छाशक्ति भएकाहरूलाई अघि बढाउन, शुरु गरिसकेकालाई थप सबल बनाउन लगानीका साथै अन्य प्रकारका सहयोगका कार्यक्रम पनि छन् । अहिले सोच्छु, यस्ता कार्यक्रम त्यो बेला हुन्थे भने आज कम्पनी जुन उचाइमा छ, त्योभन्दा केही गुणा माथि हुन्थ्यो । हामीलाई त पहिले काम गर्दै, अनुभव बटुल्दै, सिक्दै अघि बढ्नुको विकल्प थिएन ।

त्यो बेलादेखि अहिलेसम्मको कस्मिकको यात्रालाई कसरी सम्झिनुहुन्छ ?

एउटा खाली कोठामा एउटा कम्प्युटर राखेर एकलैले काम शुरु गरेर ३ वर्षसम्म पनि एकलैले चलाएँ । शुरुआतमा परामर्श केन्द्रका रूपमा काम शुरु गरिएको थियो । सन् २००४ मा विद्युतीकरणमा काम गर्ने कम्पनीहरूलाई अवधारणा निर्माणदेखि सम्पन्न गर्दासम्मको टर्न-की सोलुशन दिने काम थाल्यौं । त्यसपछि भवनहरूमा विद्युतीय प्रणालीको डिजाइनिङ तथा स्थापनाको काम थप्यौं । त्यो बेलासम्म विदेशी कम्पनीले मात्रै यस्तो सेवा दिन्थे । सन् २००७ मा गुणस्तर अभिवृद्धि र ज्ञान हस्तान्तरणका लागि एबीबी ग्रुप अफ स्वीट्जरल्याण्डसँग सहकार्य गर्नु भयो । उक्त स्वीस कम्पनी ऊर्जाक्षेत्रमा काम गर्ने विश्वकै उत्कृष्टमध्ये पर्छ । त्यसपछि सन् २००८ देखि ग्रामीण विद्युतीकरणमा काम शुरु गर्नु भयो । हाम्रो प्राविधिक तथा वित्तीय प्रस्ताव उपयुक्त ठहर्याएर संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय विकास परियोजना (यूएनडीपी)ले खिम्तीक्षेत्रको विद्युतीकरण परियोजना हामीलाई अवार्ड गर्नु भयो । उक्त परियोजना समयमै सक्यौं । त्यसले कम्पनीको क्षमता पनि निकै बढायो । विद्युत् वितरण प्रणालीमा सन् २००८ देखि काम शुरु

गरेका हौं । सन् २०१२ मा सबस्टेशन परियोजनालाई सेवा दिएकालगतै अर्को वर्ष (सन् २०१३ मा) एशियाली विकास बैङ्क (एडीबी)को लगानीको नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको वितरण लाइन र सबस्टेशन बनायो । भूकम्प तथा नाकाबन्दीको असहज परिस्थिति हुँदा पनि पनि हामीले त्यो काम समयमै सक्यौं ।

हामीले निजीक्षेत्रका प्रसारण लाइन निर्माणमा पनि धेरै काम गरिसकेका छौं । अपर हेवाको १ सय ३२ केभी प्रसारण लाइन सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्‍यो । पाँचथरमा १ सय ३२ केभीको प्रसारण लाइनको काम गरिरहेका छौं । त्यस्तै, तल्लो सोलुको १ सय ३२ केभी डबल सर्किटमा जीई पावरसँगको सहकार्यमा काम गरिरहेका छौं ।

यीबाहेक अन्य कस्ता काममा व्यस्त हुनुहुन्छ ?

सरकारले स्थापना गरेको प्रसारण ग्रिड कम्पनीमा स्वतन्त्र विशेषज्ञको नाताले बजेट छनोट, कर्पोरेट प्लान, भिजन निर्माण जस्ता काममा सहयोग गरिरहेको छु । त्यसैगरी पुल्चोक इन्जिनियरिङ कलेज (इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङको स्नातकोत्तर तह)मा विद्यार्थीलाई कार्यक्षेत्रको व्यावहारिक ज्ञानका सम्बन्धमा क्लास दिँदै आएको छु । यसमा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका साथै अन्य स्थानमा काम गरिरहेका विद्यार्थी पनि छन् । उनीहरूको 'प्रोजेक्ट अप्रेजल टेक्निक' नामक एउटा विषय छ । त्यसमा कुन प्रोजेक्ट लिने, कुन नलिने, देशका लागि कुन ठीक हुन्छ भन्ने जस्ता विषयमा पाठ्यक्रमको सिकाइलाई व्यावहारिक पक्षसँग जोडेर उनीहरूलाई बताउने गर्छु । यसबाट शिक्षा प्रणालीमा रहेको 'पढेका कुरा काममा नआउने, काममा आउने कुरा पढाइ नहुने' समस्यालाई आफ्नो तर्फबाट सानै परिमाणमा भए पनि समाधानको प्रयास गरिरहेको छु । भोलिका दिन ती विद्यार्थी यही बजारमा आउँछन् । बजारमा यस्ता ज्ञान भएका जनशक्ति आउँदा अप्रत्यक्ष रूपमा मेरो कम्पनीलाई पनि त्यसको लाभ पुग्छ । त्यस्तै, आन्त्रप्रेनर गुमिड कार्यक्रमहरूमा पनि सहयोग गर्दै आएको छु ।

प्रसारण लाइन निर्माण तथा विद्युतीकरणमा तपाईंको अनुभव के छ ?

हामीले पहिले ग्रामीण विद्युतीकरणमा काम गर्‍यो । अहिलेसम्म ४० ओटा जिल्लामा काम गरिसकेका छौं । टुकी बालेर काम गर्ने, पढ्नुपर्ने बस्तीहरूमा आफूले गरेको विद्युतीकरणले ल्याएको सहजता देख्दा निकै नै खुशी लाग्छ । त्यसपछि विदेशीले मात्रै बनाउने प्रसारण लाइन हामी पनि बनाऊँ भनेर पाँचथरको हेवाखोला जलविद्युत् आयोजनाको प्रसारण लाइनको निर्माणबाट काम थाल्यौं । सम्भवतः प्रसारण लाइनमा इन्जिनियरिङ, खरीद र निर्माण (ईपीसी) मोडलमा काम गर्ने पहिलो स्वदेशी कम्पनी बन्न सफल भयौं । स-साना स्वदेशी प्रवर्द्धकका परियोजनामा काम गर्दै विस्तारै विदेशी लगानीका ठूला परियोजनामा पनि काम गर्ने चरणमा पुगेका छौं । आफ्ना कामदारको स्वास्थ्य तथा सुरक्षा, वातावरणलाई नकारात्मक असर नपर्नेगरी काम सम्पन्न गर्ने र काममा गुणस्तर कायम राख्ने जस्ता पक्षमा ध्यान दिएर अघि बढेका छौं । यी सबैमा प्रतिबद्ध भएर काम गर्दा हाम्रो खर्च पनि बढी हुन्छ । त्यसैले, हामी सस्तोमा काम गरिदिन्छौं भन्न सक्दैनौं । तर, हामीले काम गर्दा व्यक्तिदेखि वातावरणसम्म नकारात्मक असर नपर्ने र भरपर्दो हुने नतीजा दिने दाबी पक्का हो । यस प्रकार अन्तरराष्ट्रिय स्ट्याण्डर्डमा रहेर काम गर्दै आएका छौं ।

यो क्षेत्रमा काम गर्न आवश्यक स्रोत, साधन नेपालमा कतिको उपलब्ध छन् ?

हामी करीब ८० प्रतिशत नेपालकै स्रोत, साधन अनि शीप प्रयोग गर्छौं । पोल, कण्डक्टर, तार नेपालकै उत्पादन गुणस्तरीय छन् । त्यसैले यहीँको प्रयोग गर्छौं । टावर र इन्सुलेटर भने भारत, चीनबाट ल्याउनुपर्छ ।

ठूला-ठूला प्रसारण लाइन निर्माणमा विदेशी कम्पनीलाई नै दिइनुको कारण स्वदेशी कम्पनी त्यो मात्रामा सक्षम नभइसकेर वा विश्वास नगरेर हो ?

ऊर्जाक्षेत्र एक्कासि अघि बढेको ? दशकभन्दा केही बढी मात्रै भयो । तर, प्रसारण लाइनको निर्माणमा काम गर्ने दुई-तीनओटा भन्दा बढी कम्पनी छैनन् । त्यसले गर्दा कोहीसँग कम, कोहीसँग बढी होला । तर, सबै नै ओभरलोडेड छन् । अर्कोतर्फ ठूला परिमाणको काम गर्न नसक्ने भन्दा पनि अहिलेसम्म नेपाली कम्पनीले त्यस्तो काम गरिसकेको छैन । त्यसमाथि ठूला परियोजना अन्तरराष्ट्रिय बोलपत्रको प्रतिस्पर्धामा जानुपर्छ । यसरी गइसकेपछि विदेशी कम्पनी छानिन्छन् । यसमा करीब ८५ प्रतिशत भारत र १५ प्रतिशतजति चिनियाँ कण्ट्र्याक्टर छन् । प्राधिकरणले विदेशी कम्पनीले काम पाए पनि एउटा नेपाली कम्पनी राख्नैपर्ने व्यवस्था गरेको छ । तर, यो व्यवस्था कडाइका साथ लागू गरिएको छैन । उक्त व्यवस्था पूर्णरूपमा कार्यान्वयन गर्ने हो भने यहाँका कम्पनीको क्षमता अभिवृद्धिमा ठूलो योगदान पुग्थ्यो । त्यसैगरी नेपाली तथा विदेशी दुवै कण्ट्र्याक्टरको हकमा उसको क्षमताअनुसार काम दिनुपर्यो । पहिलेदेखि नै क्षमताभन्दा बढी काम हातमा लिएर बसेका कण्ट्र्याक्टरलाई थप काम दिँदा काम ढिलो हुने समस्या छ । भएका परियोजना नसकेकालाई काम दिन रोक्नुपर्छ । काम धेरै लिन उक्त कम्पनीहरूले त्यहीअनुसार आफ्नो जनशक्ति, साधन, आर्थिक क्षमतालगायत पक्षमा विकास गरेको हुनुपर्यो । यो विषयमा एकदमै कडाइ गर्नु जरुरी छ । हाम्रो कम्पनीले लिएका जति पनि काम छन्, ती सबै समयमै पूरा भएका छन् ।

तपाईंले काम गरेको अनुभवमा यो क्षेत्रमा कति जति थप जनशक्ति आवश्यक होला ?

प्रसारण, वितरण तथा विद्युतीकरणमा अहिले भएको जनशक्तिको १० गुणा बढी भए पनि काम पाउने अवस्था छ । किनकि, बल्ल त यो क्षेत्रमा काम शुरु हुँदै छ । हामी बत्ती बाल्न पनि डराउनुपर्ने अवस्थाबाट विस्तारै इण्डकशन चलोतिर जान लाग्दै छौं । प्रसारण लाइनमा काम गर्न आवश्यक जनशक्तिको एकदम अभाव छ । हाई भोल्टेज ट्रान्समिशन लाइनमा काम गर्ने प्रबन्धकहरू दुई-चार जनाबाहेक छँदै छैनन् । यो क्षेत्र भर्खर विकास हुने क्रममा रहेकोले पनि त्यो दक्षताको जनशक्ति नभएको हो । अब बल्ल यो क्षेत्रसँगै जनशक्ति पनि विकास हुँदै छ । साथै, यो क्षेत्रले पनि जनशक्ति विकासमा जति लगानी गर्यो, त्यति नै यो क्षेत्रलाई पनि फाइदा पुग्ने हो । क्याम्पसमा विशेष कक्षा लिन, प्रसारण ग्रिड कम्पनी तथा स्टार्टअपमा सहयोग गर्नु यो क्षेत्रको विकासका लागि मेरो योगदान हो । यो क्षेत्र नै विकास भइसकेपछि त त्यसको लाभ स्वतः मलाई पनि पुग्छ ।

प्रसारण लाइनको क्षेत्रमा काम गर्ने तपाईंहरू जस्तो कण्ट्र्याक्टरलाई कहाँनेर सहजीकरणको आवश्यकता छ ?

मुख्यतः जग्गा नै हो । जग्गाको व्यवस्था गर्ने जिम्मा हाम्रो नभए पनि काम गर्न तोकिएको ठाउँमा आउने जग्गाको समस्याले काम रोकिँदा असर पर्छ । स्थानीयलाई बाहिर्याएर हामीले कुनै पनि काम गर्नु हुँदैन । यसबारे मैले विद्यार्थीलाई पनि भन्ने गरेको छु । गाडी चढेर गई प्राविधिक कुरा मात्र गर्ने होइन, स्थानीयलाई सुन्ने, नजीकिले र भिज्ने काम गर्नुपर्छ । स्थानीय समुदायमा घुलमिल भइसकेपछि बल्ल सामाजिक प्रभाव अध्ययनको प्रतिवेदन सही आउँछ । तर, हामीकहाँ त यस्ता अध्ययन प्रतिवेदन होटलमा बसेर बनाउने काम भइरहेका हुन्छन् । परियोजनाले स्थानीयको सामाजिक अर्थतन्त्रमा कस्तो प्रभाव पार्छ, खासमा त्यो समाजलाई के चाहिन्छ भन्ने हेर्नुपर्छ । अनि उनीहरूलाई पनि यी परियोजनाले राष्ट्रिय रूपमा के फाइदा पुग्छ र त्यसको लाभ कसरी उनीहरूसम्म आइपुग्छ भन्ने बुझाउनुपर्छ । त्यस्तै, प्रसारण लाइनमुनिको जग्गा आफ्नो हातबाट जाँदैन, तारमुनि घर बनाउन नभए पनि खेती

तथा अन्य उपभोग आफैले गर्न पाइन्छ भन्ने जस्ता विषय बुझाउने हो भने धेरै बाधा, अडचन आउँदैनन् । यति गर्दा समस्या नै नआउने त होइन, एकदम कम आउँछ, जसलाई मिलाउन सकिन्छ ।

काम गर्दै जाँदा सधैं सफलता मात्रै त हुँदैन । कुनै घटना छ, असफलता भोगेको र त्यसलाई सच्याउन विशेष कदम चालेको ?

हामी विद्युत्को क्षेत्रमा काम गरिरहेको मान्छे, बीचमा एकैपटक यो क्षेत्रका साथै घरजग्गासम्बन्धी व्यवसायमा पनि काम थाल्यौं । सो क्रममा कम्पनीले ठूलो क्षति बेहोर्नुपर्यो । यो सबै नेतृत्वमा रहेका व्यक्तिको व्यवस्थापकीय ज्ञान तथा शीपको कमीले हो भन्ने महसूस भयो । यसले गर्दा मैले ईएमबीए अध्ययन गरें । त्यो कोर्स सकिँदासम्ममा यदि मैले यो विषय पहिले नै पढेको हुन्थेँ भने, यो क्षति हुन पाउँदैन थियो भन्ने महसूस भयो ।

यो क्षेत्रमा काम गर्दा नसोचेको के पाउनुभयो ?

यो क्षेत्रमा पारिवारिक पृष्ठभूमि नै नभएको एउटा सामान्य परिवारको व्यक्ति हुँ म । आफ्नै मेहनतले आज यो स्थानसम्म आइपुग्नु नसोचेकै कुरा हो । त्यसैगरी, सित्तैमा विदेश घुम्ने अवसर त सरकारी कर्मचारीलाई मात्र मिल्छ जस्तो लाग्थ्यो । तर, यो क्षेत्रमा काम गर्दै जाँदा सन् २०१४ मा अमेरिका सरकारद्वारा ओकलोहामा विश्वविद्यालयमा आयोजित ४५ दिने 'प्रोफेशनल एक्सचेञ्ज फर इकोनोमिक इम्पावरमेण्ट' कार्यक्रममा फेलोशिप पाएर जाने मौका पाएँ । त्यो कार्यक्रमअन्तर्गत उद्योगहरूको भ्रमण गर्न पाइयो । त्यसले उद्देश्य लक्षित व्यवसाय कसरी गर्ने र औद्योगिक स्तर के हो भन्नेबारे धेरै जान्ने र आफ्नो व्यवसायमा अपनाउने मौका मिल्यो । वाशिङ्टन डीसीमा भेटिएका ४५ देशका व्यावसायिक क्षेत्रको नेतृत्वकर्तासँगको कार्यक्रममा पनि सहभागी भएँ, जुन मेरा लागि जीवन रूपान्तरण गर्ने खालको अनुभव रह्यो ।

कम्पनीको अबको लक्ष्य के हो ?

सन् २०२० सम्ममा विद्युत् प्रणालीमा काम गर्ने देशका उत्कृष्ट तीन कम्पनीमा पर्ने लक्ष्य छ । त्यसका लागि गुणस्तरीय र भरपर्दो काम गर्नेछौं । विदेशी कम्पनीसँगको सहकार्यले पनि यो पक्षमा हामीलाई सबल बनाउनेछ । त्यस्तै, वातावरण संरक्षण तथा कामदारको सुरक्षा र स्वास्थ्यमा समेत विशेष ध्यान पुर्याएर काम गर्छौं । यिनै प्रक्रियामा अघि बढ्दै सन् २०२५ सम्म विद्युत् प्रणालीमा काम गर्ने नेपालको पहिलो नम्बरको कम्पनी बन्ने लक्ष्य छ ।

त्यसैगरी शुरुआती चरणका व्यवसाय (स्टार्टअप बिजनेस)लाई सहयोग गर्ने खालको यस कम्पनीको सहायक 'कस्मिक अलायन्स कम्पनी' स्थापना गर्ने प्रक्रियामा छौं । यो मेरो धेरै पहिलेदेखिको सपना हो ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७५/०९/०२

‘सबै हाइड्रोमा फाइदा छैन, हौंसिएर लगानी गर्ने डुब्छन्’

लुइटेल् दिनेश

ऊर्जा तथा जलस्रोतमन्त्री वर्षमान पुन ‘अनन्त’ले जलविद्युत क्षेत्रमा लगानी गर्दा सचेत हुनुपर्ने बताएका छन्। आइतबार मन्त्रालयमा आयोजित अनलाइन पत्रकारसँगको छलफलमा मन्त्री पुनले सबै हाइड्रोमा फाइदा नहुने बताएका हुन्।

जलविद्युत आयोजनामा लगानी गर्न जनता हौंसिएकोतर्फ लक्षित गर्दै मन्त्री पुनले यस्तो बताएका हुन्। ‘सबै हाइड्रोमा फाइदा छैन’, मन्त्री पुनले भने, ‘सबैमा नाफा हुँदैन भन्ने कुरा लगानीकर्तालाई भन्नुपर्छ।’

मन्त्री पुनले लगानी फिर्ता आउने सुनिश्चित भए मात्र लगानी गर्न सुझाव दिए। ‘फिर्ता आउने ग्यारेन्टी भए मात्र लगानी गर्नुपर्छ’, मन्त्री पुनले भने, ‘यो विषय भन्न अठ्ठेरो छ। तर, ठेक्काका नाममा यस्ता आयोजनाले जनता डुबाउँछन्।’

सरकारले निजी क्षेत्र जस्तै जलविद्युतमा जनतालाई लगानीका लागि अवसर दिने गरी तयारी गरिरहेको मन्त्री पुनले बताए। आगामी बजेट र नीति तथा कार्यक्रममा जलविद्युतमा जनताको लगानीबारे सम्बोधन हुने उनको भनाइ छ। ‘जलविद्युतमा राज्यले नै लगानी गर्छ, यद्यपि फाइदा हुने आयोजना छनोट गरेर जनताको लगानीमा जलविद्युत निर्माण गर्न सकिन्छ’, मन्त्री पुनले भने, ‘व्यवसायिक रूपमा योग्य आयोजनामा जनतालाई लगानीको अवसर दिनुपर्छ।’

पाँच वर्षसम्म काम नगर्नेको लाइसेन्स खारेज

ऊर्जामन्त्री पुनले जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि लाइसेन्स लिएर काम नगर्ने कम्पनीलाई कारबाही गर्ने चेतावनी दिएका छन्। त्यस्ता कम्पनीको सूची तयार पारेर लाइसेन्स खारेज गर्ने चेतावनी पुनले दिए। ‘जलविद्युत् क्षेत्रमा लगानी गर्ने कम्पनीसँग लाइसेन्स छैन’, उनले भने, ‘लाइसेन्स भएकाले पाँच वर्षसम्म काम नगरे खारेज गर्छौं।’ उनले लाइसेन्स लिएर काम नगर्ने कम्पनीको सूची तयार भइरहेको र त्यो चाँडै सार्वजनिक गर्ने बताए। ‘अब वैज्ञानिक काम गर्नेले मात्र लाइसेन्स पाउँछन्’, उनले भने, ‘लाइसेन्समा देखिएको विकृति अन्त्य गर्ने समय आएको छ।’ आगामी दिनमा लाइसेन्स बाँड्न कानूनसम्मत निर्णय हुने उनको प्रष्ट पारे।

प्रादेशिकरूपमा विद्युत् विकास

देश संघीय संरचनामा गइसकेको अवस्थामा अब सरकारले सात प्रदेशलाई आधार बनाएर विद्युत् विकास गर्ने योजना रहेको पुनले बताए। केन्द्र सरकार जस्तै सबै प्रदेश सरकारको प्राथमिकतामा जलस्रोत भएकाले त्यसकै आधारमा विकास हुने उनको भनाइ छ।

‘संघीय संरचना अनुसार सात प्रदेशलाई आधार बनाएर जस्रोतको विकास गर्नुपर्छ’, मन्त्री पुनले भने, ‘सरकारको प्राथमिकता जलविद्युत् स्टोरेजमा रहेकाले त्यही अनुसार योजना बनाएर अगाडि बढ्छौं।’

१० वर्षमा १० हजार मेगावाट

पुनले आफ्नो लक्ष्य १० वर्षमा १० हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने रहेको सुनाए। जलविद्युत् क्षेत्रमा नीतिगत समस्या भए पनि २०७२ सालमा सरकारले जारी ९९ बुँदे ऊर्जा नीतिलाई कार्यान्वयन गरेर अघि बढ्ने योजना रहेको पुनले बताए।

‘१० वर्षमा १० हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादनको लक्ष्य लिएका छौं’, उनले भने, ‘हाम्रो आर्थिक समृद्धिको लक्ष्य भेटाउन १० हजार मेगावाट विद्युत नेपालमै खपत हुन्छ, बढी भए बेचन सकिन्छ।’ विद्युत् क्षेत्रको भ्रष्टाचारप्रति सचेत रहेको भन्दै मन्त्री पुनले अनुसन्धान गरेर सबैलाई कानुनी दायरमा ल्याउने प्रष्ट पारे। ‘अनियमितता गर्नेमाथि कारबाही हुन्छ, कारबाहीपछि विगतमा भएका गल्ती नदोहोरिउन भन्ने कुरामा हामी सचेत छौं’, मन्त्री पुनले भने। उनले चुहावट र भ्रष्टाचार रोकिएपछि नै विद्युत लोड व्यवस्थापन भएको भन्दै सरकार राष्ट्रिय हितमा काम गर्नेगरी अघि बढिरहेको बताए।

दोस्रो प्राथमिकता सौर्य ऊर्जा

मन्त्री पुनले सरकारको पहिलो प्राथमिकता जलविद्युत र दोस्रो प्राथमिकतामा सौर्य ऊर्जाको उपयोग गर्न सकिने बताए। उनले नेपालको प्राथमिकतामा सौर्य ऊर्जा नभए पनि त्यसलाई वैकल्पिक स्रोतका रूपमा उपयोग गर्नुपर्ने बताएका हुन्। ठूला प्राकृतिक विपत्तिले जलविद्युत् आयोजनामा क्षति पुर्याउँदा सौर्य ऊर्जाबाट फाइदा लिन सकिने उनको विश्वास छ। पाँचदेखि १० प्रतिशतसम्म मात्र सौर्य ऊर्जालाई प्राथमिकता दिन सकिने उनले सुनाए।

‘ठूला-ठूला डिजास्टर हुँदा वैकल्पिक रूपमा सौर्य ऊर्जालाई उपयोग गर्न सकिन्छ’, विनास र दुर्घटनाको समयमा यसलाई सदुपयोग गर्न आवश्यक हुन्छ, त्यसैले हामी सौर्य ऊर्जालाई दोस्रो प्राथमिकतामा राखेर अगाडि बढ्नुपर्छ।’ उनले विशेषगरी भूकम्प, बाढीपहिरो जस्ता विपत्तिमा जलविद्युत् क्षेत्रमा क्षति भए अत्यावश्यक काम गर्न सकिने गरी सौर्य ऊर्जालाई उपयोग गर्नुपर्नेमा जोड दिए।

उनले हावाबाट विद्युत् निकाल्ने विषय यदाकदा भए पनि त्यो सरकारको प्राथमिकताको तेस्रो नम्बरमा मात्र रहेको उल्लेख गरे। मन्त्री पुनले नेपालका लागि जलविद्युत् क्षेत्रमा धेरै अवसर भए पनि आयोजना र काम निश्चित गरेर अघि बढ्न नसक्दा उपलब्धि हात नलागेको स्वीकार गरे। ‘हामीसँग सम्भावना र अवसर धेरै छन्’, मन्त्री पुनले भने, ‘निश्चित योजना बनाएर काम गर्न नसक्दा केही उपलब्धि हात लागेको छैन।’ उनले यो सरकारको लक्ष्य नै विकास भएकाले अब जनताले अनुभव गर्नेगरी काम गर्ने बताउँदै त्यसका लागि सबैले सल्लाह र सुझाव दिनुपर्ने बताए।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०९/०२

दोलखाको आधार जलविद्युत्

नेपालमा एक वर्षको बीचमा तीन तहको निर्वाचन सकिएका छन् । एक वर्षमा स्थानीय तह, प्रदेश तह र संघीय सरकार बनेका छन् । सबै तहमा व्यवस्थापिका, कार्यपालिका, न्यायपालिका बनेका छन् । विभागीय मन्त्रालयहरू बनेर काम सुरु भएका छन् ।

३ वटा निर्वाचन हुँदा सबै दलको मुख्य नारा भनेको समृद्धि नै हो । समृद्धि कसरी गर्न सकिन्छ र केके भयो भने समृद्धि हुन्छ भन्ने अब नारालाई व्यवहारमा कार्यान्वयन गर्ने दिन आएको छ । समृद्धिको नारा तहअनुसार भएका छन्, कसैले समृद्ध नेपाल, कोहीले समृद्ध जिल्ला त कोहीले समृद्ध गाउँको सपना बाँडेका छन् । चुनाव सकिएपछि वा चुनावमा भोट माग्नेका लागि सबैले लगाउने नारा र भाषण भनेको अब समृद्ध भने साझा नारा हो ।

समृद्ध बनाउनका लागि ठाउँ, भूगोलअनुसार प्रदेश र जिल्लाहरू फरक फरक छन् । ३ नं. प्रदेश त्यसमा पनि दोलखाको समृद्धिको पहिलो आधार भनेको जलस्रोतको उपयोग जलविद्युत् नै हो । दोलखा बनाउनका लागि हाम्रा स्थानीय तहका सरकार प्रमुखहरू भ्रमणका लागि सिक्किमदेखि कोरियासमेत पुगे । दोलखाको समृद्धि बनाउने हो भने अब मोडेल हेर्ने अरुको तर कार्यान्वयन आफ्नैमा गर्नु जरुरी छ । केके गर्दा समृद्धि हुन्छ भन्ने पहिचान गरी काममै लाग्नु पनि टङ्कारो छ ।

दोलखाको विषयमा समृद्धिको पहिलो आधार जलविद्युत्को विकास नै हो । दोस्रो र तेस्रो क्रमशः कृषि र पर्यटन हुन् । तर वर्षौंदेखि हाम्रा खोलामा पानी बगेर गए अब सदुपयोग गर्ने बेला आएको छ । पानीलाई विद्युत्, खानेपानी र सिँचाइमा राम्रो सदुपयोग गर्न सकेमात्र हाम्रो समृद्धि पक्का देखिन्छ ।

कुनै पनि बाधा अवरोध नभए अबको एक वर्षमा निर्माणाधीन माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनाबाट पूर्ण रूपमा विद्युत् उत्पादन सुरु हुनेछ । अहिलेसम्मकै सबैभन्दा ठूलो आयोजनाको रूपमा निर्माणाधीन माथिल्लो तामाकोसीलाई विद्युत् विकासको कोसेढुंगाकै रूपमा राज्यले लिएको छ । देश समृद्ध बनाउने मोडेल एउटा तामाकोसी मोडेल पनि हो ।

दोलखाको लामामाबगरमा निर्माणाधीन तामाकोसी अत्यन्तै सस्तो जलविद्युत् आयोजना मध्येको एक हो । यो आयोजना स्वदेशी पुँजी लगानी छ । यो आयोजना पूरा हुने बित्तिकै देशको विद्युत् माग पूर्ण रूपमा पूरा गर्नेछ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङको भनाइलाई आधार मान्ने हो भने त माथिल्लो तामाकोसीको उत्पादन सुरु भएपछि त नेपालले विद्युत् निर्यात नै गर्नेछ । अहिले हिउँदमा देशको मागको झण्डै ७० प्रतिशत विद्युत् भारतबाट आयत भइरहेको छ । त्यसलाई प्रतिस्थापन गरी वार्षिक ५ अर्ब आयत प्रतिस्थापन गरी उल्टै निर्यातको ढोका खुल्ने छ ।

माथिल्लो तामाकोसी कम्पनी मोडेलमा सरकारले निर्माण गरेको दोस्रो आयोजना हो । पहिलो आयोजना चिलिमे (२२ मेगावाट) हो । जुन आयोजनाले अहिले २७० मेगावाटका ४ वटा आयोजना निर्माण गरिरहेको छ भने अन्य सयौं मेगावाटका आयोजना पनि अध्ययन गरिरहेको छ । यी दुवै आयोजना सरकारका सफल आयोजना हुन् । विद्युत् प्राधिकरणले आफैले निर्माण गरेका र निर्माणाधीन आयोजनाको गति सुस्त छ । आयोजना पूरा आयोजना समय र लागत दुवै दोब्बर भइरहेका छन् । तर त्यही प्राधिकरणका कर्मचारीहरूकै नेतृत्वमा निर्माणाधीन कम्पनी मोडेलका आयोजनाको प्रगति सन्तोषजनक छ ।

हुन त यो आयोजनालाई ३ वर्षअघिको विनासकारी भूकम्प र नाकाबन्दीले सबैभन्दा ठूलो असर गऱ्यो । यसले २०७३

साउनमा पूरा हुने आयोजना ३ वर्ष पर धकेलिएको छ । पेनस्टक पाइप ढुवानीकै कारण आयोजनाले प्रत्यक्षपन गरेको २०७५ असारदेखि विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य भेट्न नसक्ने देखिएको छ । तर ढुवानी सहज भए अर्को ६ महिनादेखि एक वर्षमा आयोजनाको काम सकिन्छ ।

समृद्धिको प्रमाण आँखै अगाडि

जलविद्युत नै समृद्धिको पहिलो खुड्किलो हो भन्ने प्रमाण प्रत्यक्ष रूपमा दोलखालीहरूले देखि भोगिसकेको दृष्टान्त छ । यदि माथिल्लो तामाकोसी आयोजनाको काम सुरु नभएको थियो भने सिंगटीदेखि माथि अहिलेसम्म गाडी देखिन्थ्यो कि देखिन्नथ्यो कल्पनाको विषय हो ।

बाँदरसमेत लड्ने ठूला ठूला चट्टानी भीरहरू फोरेर लामाबगरसम्म माथिल्लो तामाकोसीले नै पुऱ्यायो । दोलखादेखि सिंगटीसम्मको सडक स्तरोन्नति भयो । अहिले कालोपत्रे हुँदैछ । लामाबगरसम्मको सडक व्यवस्थित भएको छ । भोर्लेदेखि मार्बू कोप्लाडसम्म राम्रो सडक पनि जलविद्युत् आयोजनाहरूले नै तयार गरे । सरकारी कोषबाट एउटा भोर्लेको पुल बनाउन दसक पूरा हुँदासम्म तयार नहुँदा समेत जलविद्युत् आयोजनाहरू आफैले अस्थायी पुल हालेर भए तापनि सडक सुचारु गराएका छन् । त्यसको प्रत्यक्ष लाभग्राही स्थानीय जनता नै हुन् । यसले अरु लगानीका ढोकासमेत खुलेका छन् ।

सडक व्यवस्थित भएसँगै कर्मचारीसमेत नियमित नबस्ने लामाबगर, गौरीशंकर, मार्बूजस्ता ठाउँमा विद्यालय भवन व्यवस्थित हुँदैछन् । शिक्षकहरू नियमति छन्, पठनपाठन नियमित छ । स्वास्थ्य चौकीमा कर्मचारी नियमित हुँदा स्थानीयलाई उपचारमा सहज भएको छ । उच्च ओहोदामा बस्नेदेखि सर्वसाधारणको पर्यटनको गन्तव्य त्यही साविकको अति दुर्गम लामाबगरजस्ता गाउँ भएका छन् ।

ग्रामीण विद्युतीकरण, कृषिमा नयाँ प्रविधि, खानेपानी, सिपमूलक तालिम पाएका छन् । रोजगारीका लागि बाहिर जानुपर्ने ठाउँमा अहिले बाहिरबाट रोजगारीका लागि सयौं मान्छे आउन थालेका छन् । स-सानो बजार केन्द्रहरू खुलेका छन् । व्यापार व्यवसाय फस्टाउँदो छ । जलविद्युत्को मालिक स्थानीय सबै बन्ने अवसर मिलेको छ । उल्टै विदेशी विशेषज्ञहरूलाई रोजगार दिएर भित्र्याएको छ ।

यस्तो अवस्था निर्माणाधीन अवस्थामै भए तापनि ठूला आयोजना पूरा भएपछि केहीले स्थायी रोजगार पाउने छन् । सेयर लिनेहरूले नियमित लाभांश वर्षोसम्म बसीबसी पाउँनेछन् । हरेक दोलखाली र आम नेपालीहरूलाई आयोजनाको मालिक बन्ने अवसर दिएको छ । एउटा खिम्तीबाट वार्षिक करोड रोयल्टी पाउँदै आएको जिल्लामा अरु करोडौं रोयल्टी थपिने छ । जसले स्थानीय सरकारले स्थानीय विकासमा आम्दानीको भरपर्दो स्रोत हुनेछ ।

स्थानीय सेयरको नजिरको अगुवा

माथिल्लो तामाकोसीको प्रवर्द्धक कम्पनी अपर तामाकोसी हाइड्रोपावर कम्पनी २०६४ माघ १५ गते प्रबन्धपत्र अन्तिम रूप दिएको हो । त्यही प्रबन्धपत्रमा आयोजना प्रभावितलाई १० प्रतिशत र सर्वसाधारण नागरिकको १५ प्रतिशत सेयर लगानी व्यवस्था गरेको हो ।

त्यही तामाकोसीको व्यवस्थालाई टेकेर चिलिमे जलविद्युत् आयोजनाले रसुवावासीलाई १० प्रतिशत सेयर वितरण भयो । तर आयोजना प्रभावितलाई र सर्वसाधारणलाई धितोपत्र ऐन २०६३ मा कुनै पनि व्यवस्था थिएन । अहिले धितोपत्र ऐन २०६३ को संशोधित ऐन २०७३ मा त्यसलाई उद्योग वा आयोजना प्रभावितलाई पनि १० प्रतिशत सेयर खरिदको अवसर दिने स्पष्ट पारेको छ ।

तामाकोसी र चिलिमेले गरेको व्यवस्थालाई नजिर मानेर ऐनमै व्यवस्था भएपछि सबै जलविद्युत् आयोजनाहरूले सर्वसाधारण र आयोजना प्रभावितका लागि सेयर निष्कासन गर्न सहज भएको छ । कतिपयले निष्कासन

आव्हानसमेत गरेका छन् । यसले २५ प्रतिशत लगानी सर्वसाधारणबाट संकलन गर्ने बाटो खुल्ला भएको छ । अर्कोतर्फ हरेक उद्योगमा प्रभावित क्षेत्र र सर्वसाधारणको स्वामित्व सुनिश्चित भएको छ । तामाकोसीको चर्चाले जलविद्युत् कम्पनीले आव्हान गर्ने सार्वजनिक निष्काशनमा सर्वसाधारणको भीड देखिन्छ । आव्हान गरेको रकमभन्दा १० गुणासम्म आवेदन पर्न थालेको छ । यसले के पुष्टि गर्छ भने अब सर्वसाधारण आकर्षण जलविद्युत्का सेयरतर्फ छ । अझ स्थानीयस्तरमा त सेयर भनेकै तामाकोसीको भन्ने छाप परेको छ । देशले १८ घण्टासम्मको लोडसेडिङ भोगिरहेको बेला माथिल्लो तामाकोसी निर्माणाधीन थियो । देशको आवश्यकताअनुसार पनि विनाअवरोध जतिसक्दो चाँडो अन्धकार हटाउनका लागि माथिल्लो तामाकोसीलगायतका आयोजना पूरा हुनु जरुरी थियो । तर राज्यकै प्रक्रियागत झणझटका कारण पनि आयोजना ढिला भएका हुन् । एउटा आयोजना बनाउका लागि भएर जति मन्त्रालय, विभाग सबै धाउनु पर्ने र सबैबाट फाइल स्वीकृत गराउँदै काम गर्नुपर्ने अवस्था छ । विशेषगरी वन, वातावरण, आपूर्ति, अर्थ, गृह, रक्षा मन्त्रालयमा धेरै झणझट प्रक्रियागत रूपमा नै भयो । यी झणझटले गर्दा तामाकोसीकै कारण कानुनी रूपमा पनि कतिपय प्रक्रियामा अहिले सरलीकृत भएका छन् । यसले अब बन्ने सबै जलविद्युत् आयोजनालाई सहज हुनेछ ।

अब ठूला अरु ठूला आयोजना पनि तामाकोसी मोडेलमै

सरकारले २०६८ सालदेखि महत्वपूर्ण आयोजनाहरूलाई राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा राखेको छ । १७ वटा यस्ता आयोजनाहरू मध्ये राम्रो प्रगति भएको आयोजना माथिल्लो तामाकोसी पनि एक हो । यसको प्रगतिले सरकारकै ध्यान खिचेको छ ।

तामाकोसीकै प्रगति राम्रो भएपछि सरकारले १० ठूला जलविद्युत् आयोजनाहरूलाई तामाकोसी मोडेलमै निर्माण गर्ने भनेर प्रक्रिया समेत अघि बढाएको छ । अब १२ सय मेगावाटको बुढीगण्डकी, ७५० मेगावाटको पश्चिम सेती, ४ सय मेगावाटको नलसिंगाढ, ३ सय मेगावाटको दुधकोसी, अपर अरुण र तल्लो अरुण, तमोर, तामाकोसी पाँचौं, माथिल्लो सेती लगायतका आयोजना कम्पनी मोडेलमा निर्माण हुने भएका छन् ।

यो आयोजना पूरा हुने वित्तिकै कम्पनीले अरु आयोजना समेत अघि बढाउने छ । जसरी चिलिमेले केही आयोजना निर्माणाधीन र केही अध्ययन समेत गरिरहेको छ । त्यसैगरी तामाकोसी कम्पनीले पनि यो प्रक्रिया अघि बढाउने छ । यसरी अघि बढाउँदा सरकारले अघि सारेको १० ठूला आयोजनाहरू मध्ये केहीमा तामाकोसीको समेत लगानी हुन सक्छ ।

-दिलबहादुर केसी

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७५/०९/०३

सिंगटी खोला जलविद्युत् आयोजना ६५ प्रतिशत निर्माण कार्य पूरा

श्याम खतिवडा

दोलखाको लामिडाँडा र बाबरेमा निर्माणाधीन सिंगटी खोला जलविद्युत् आयोजनाको ६५ प्रतिशत निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ । ०७३ असारबाट निर्माण कार्य सुरु भएको आयोजनाको ५ हजार ९ सय मिटर लामो टनेलमध्ये हालसम्म ३ हजार ५ सय ५० मिटर टनेल खन्ने काम सम्पन्न भइसकेको आयोजना प्रमुख मनोहरि सापकोटाले बताए । उनले भने, 'चार तहबाट टनेल निर्माणको काम भइरहेको छ । अहिले दैनिक १२ मिटर टनेल निर्माण हुन्छ ।' त्यस्तै आयोजनाको बाँध निर्माणको काम भने ८० प्रतिशत सम्पन्न भइसकेको छ । बाबरेको सोरुङखोला दोभानमा निर्माण भइरहेको बाँधसँगै डिसेन्डिड बेसिनको काम पनि ८० प्रतिशत सकिएको सापकोटाले जानकारी दिए । उनका अनुसार पावरहाउस निर्माणको काम ४५ प्रतिशत सम्पन्न भइसकेको छ ।

आयोजनाको पेनस्टकको काम पनि तीव्र गतिमा अघि बढिरहेको छ । क्रिम हाइडिल प्रालि बुटवलले जिम्मेवारी पाएको हाइड्रो मेकानिकलका धेरैजसो सामग्रीहरू आयोजनास्थलमा आइसकेका छन् भने केही भारतीय सीमा क्षेत्रमा आइपुगेको उनले बताए । त्यस्तै, इलेक्ट्रो मेकानिकलतर्फको काम पनि अघि बढिरहेको छ । इलेक्ट्रो मेकानिकलको काम चाइनिज कम्पनी नान एलान वाई प्लान्टमार्फत अघि बढिरहेको आयोजना निर्देशक काजी लामाले बताए । सिंगटी जलविद्युत् आयोजना तत्कालीन सरकारले छोटो समयमा विद्युत् उत्पादन गर्न सक्ने विद्युत् आयोजनाहरूअन्तर्गत नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग बढाबढ मूल्य प्रतिस्पर्धाबाट निजी क्षेत्रले लिएका 'सुपर सिक्स' आयोजनाअन्तर्गत पर्छ । सिंगटी खोलाले ०७५ चैत मसान्तभित्र विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखेको आयोजनाका निर्देशक लामाले जानकारी दिए । सुरुमा १६ मेगावाट मात्र विद्युत् उत्पादन गर्ने भनिएको यो आयोजनाको थप सम्भाव्यता अध्ययनपछि २५ मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने भएको हो । आयोजनाको वित्तीय व्यवस्थापन भने सिभिल बैंकको अगुवाइमा ११ वटा बैंकहरूले गरेका छन् ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०७५/०९/०३

जलविद्युतकाे लिकमा ‘बुटवल पावर कम्पनी’, एक अविरल यात्रा

जलविद्युत विकासमा बुटवल पावर कम्पनी (बिपिसी) नयाँ होइन । पाँच दशकभन्दा लामो समयदेखि जलविद्युत उत्पादन तथा वितरण गर्दै आएको कम्पनीले यो क्षेत्रमा सफल नमूना प्रस्तुत गरिसकेको छ । सरकारी स्वामित्वसमेत जोडिएको बिपिसीले विद्युत उत्पादन तथा वितरणमात्र होइन परामर्श सेवाको जिम्मेवारी पनि पूरा गर्दै आएको छ । सन् १९६६ मा निजी कम्पनीको रूपमा बिपिसीको स्थापना भएको थियो । नर्वेजियन इन्जिनियर अड हाफ्टनले कम्पनी स्थापना गरेका थिए । नेपालको जलविद्युत सम्भाव्यता अध्ययन गर्न प्राविधिक शिक्षामार्फत आवश्यक जनशक्ति तयार गर्ने उद्देश्यले बिपिसी स्थापना भएको थियो । कम्पनीमा हाफ्टनको नेतृत्व थियो । यही कम्पनीले बुटवलमा १ मेगावाटको तिनहुँ जलविद्युत आयोजना निर्माण गरेको थियो । आयोजना निर्माण गर्न हाफ्टनले सन् १९६४ तिर नर्वेबाट पर्याप्त उपकरण ल्याएका थिए । बिपिसी स्थापनाको मुख्य उद्देश्य जलविद्युत विकासमा क्षमता अभिवृद्धि गर्नु थियो । समयान्तरमा ‘बुटवल प्राविधिक तथा औद्योगिक विकास संस्था’ स्थापना गर्न सरकार र युनाइटेड मिसन टु नेपाल (युएमएन) बीच सम्झौता भयो । कुनै बेला बुटवल प्राविधिक संस्था (बिटिआई) का रूपमा यो निकै चर्चामा थियो । बिपिसीले बिटिआईका दक्ष जनशक्तिलाई रोजगारको अवसर पनि प्रदान गरेको थियो । चर्चित ‘हिमाल हाइड्रो कन्स्ट्रक्सन’ कम्पनी स्थापनामा पनि बिपिसीको महत्वपूर्ण भूमिका रहयो । जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्ने उद्देश्यले ‘नेपाल हाइड्रो एन्ड इलेक्ट्रिक लिमिटेड’ समेत स्थापना भएको थियो । निजीकरण बिपिसी सन् १९९३ मा पब्लिक कम्पनी बनाइएको थियो । सरकार र युएमएनको समन्वयमा करिब तीन दशक सञ्चालन भएपछि सरकारले बिपिसीको निजीकरण प्रक्रिया सुरु गर्यो । सन् १९६६ मा स्थापना भएको कम्पनी सन् २००१ मा निजीकरणमा गयो । सरकारले सन् २००१ को अक्टोबरमा कम्पनीको ७५ प्रतिशत शेयर किन्न आह्वान गर्यो । सन् २००१ को डिसेम्बरमा नर्वेको इन्टरक्रयाफ्ट र सांग्रिला इनर्जी एन्ड नेपालको सहकार्यमा शेयर किन्न प्रस्ताव पेस भएको थियो । सन् २००३ को जनवरी ३ तारिखमा ७५ प्रतिशत शेयर बेच्नेबारे सरकार र नर्वेजियन कम्पनीका प्रतिनिधिबीच सम्झौता भयो । अर्थ मन्त्रालयका तत्कालीन सचिव भानुप्रसाद आचार्य र कम्पनीका तर्फबाट बलराम प्रधानले सम्झौतामा हस्ताक्षर गरेका थिए । बिपिसी निजीकरण गरेको पनि करिब १५ वर्ष पूरा भएको छ । यसबीचमा कम्पनीले आफ्नो कार्य क्षेत्र तथा जलविद्युत आयोजना निर्माणको दायरा निकै फराकिलो बनाएको छ । निर्माण तथा परामर्शदाता कम्पनी स्थापना गर्दै सफल यात्रा तय गरेको छ । जलविद्युत उत्पादन बिपिसीको पहिलो आयोजना १ मेगावाटको तिनहुँ हो । यसपछि कम्पनीले स्याङ्जामा ५.१ मेगावाटको आँधीखोला निर्माण गर्यो । पछि यही आयोजनाको क्षमता विस्तार गरी ९.४ मेगावाटमा निर्माण गरियो । प्युठानमा १२ मेगावाटको झिमरुक तथा लमजुङमा ४.२ मेगावाटको खुदी बिपिसीले निर्माण गरेका आयोजना हुन् । यी आयोजनाबाट निरन्तर विद्युत उत्पादन भइरहेको छ । नर्वेजियन लगानीमा निर्माण भएको ६० मेगावाटको खिम्तीमा बिपिसीको १६.८८ प्रतिशत शेयर स्वामित्व छ । खिम्तीबाट प्राप्त हुने वार्षिक मुनाफाले कम्पनीको वित्तीय अवस्था थप दरिलो बनाएको छ । जलविद्युत विकासमा सशक्त र संगठितरूपमा अघि बढिरहेको बिपिसीले हालसम्म २६.६ मेगावाटका चार आयोजना सञ्चालन गरिरहेको छ । यस्तै, ३७.६ मेगावाटको काबेली ‘ए’ र ३० मेगावाटको न्यादी निर्माणाधीन छन् । सय मेगावाटको तल्लो मनाङ मर्स्याङ्दी अध्ययन भइरहेको छ । होल्डिङ कम्पनी बिपिसीले झन्डै ५ दशकमा आफ्नो दायरा निकै फराकिलो बनाएको छ । विभिन्न क्षेत्रमा सहायक कम्पनी स्थापना गरी बिपिसी ‘होल्डिङ’ कम्पनीको रूपमा पनि स्थापित

भएको छ । बिपिसी अन्तर्गत अहिले आधा दर्जन सहायक कम्पनी छन् । हिमाल पावर लिमिटेड, हाइड्रो कन्सल्ट इन्जिनियरिङ, नेपाल हाइड्रो तथा इलेक्ट्रिक लिमिटेड परामर्श तथा निर्माणसँग सम्बन्धित कम्पनी हुन् । खुदी हाइड्रो पावर, बिपिसी सर्भिसेज लिमिटेड, काबेली इनर्जी, न्यादी हाइड्रो पावर तथा गुराँस इनर्जी थप सहायक कम्पनी हुन् । विद्युतीकरण निजी क्षेत्रमा विद्युत उत्पादन तथा वितरण गर्ने बिपिसी एउटा मात्र कम्पनी हो । तिनहुँ, झिमरुक, आँधीखोला तथा खुदीबाट उत्पादित विद्युत बिपिसी आफैले वितरण गर्दै आएको छ । बिपिसीले पश्चिमका चार जिल्ला (स्याङ्जा, पाल्पा, अर्घाखाँची र प्युठान) मा विद्युत वितरण गर्ने गरेको छ । यी जिल्लामा बिपिसीबाट विद्युत उपभोग गर्ने करिब ३६ हजार ग्राहक छन् । स्याङ्जाको गल्याङ र प्युठानको दारिमचौर सबस्टेसनबाट विद्युत वितरण हुँदै आएको छ । गल्याङबाट २ नगरपालिका सहित ४ दर्जन गाउँपालिकामा विद्युत वितरण हुँदै आएको छ । यस्तै, झिमरुक आयोजना सञ्चालन भइरहेको प्युठानमा ७ हजार ८ सय ग्राहकलाई सोझै विद्युत वितरण गरिएको छ । बाँकी ग्राहकलाई स्थानीय सामुदायिक संस्थामार्फत सेवा पुर्याइएको छ । काबेली 'ए' काबेली 'ए' (३७.६ मेगावाट) ताप्लेजुडको पञ्चटारमा निर्माण भइरहेको आयोजना हो । नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग २०७० सालमा विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) भई निर्माण अघि बढाइएको हो । आयोजनाबाट वार्षिक २०५.१५ गिगावाट घन्टा विद्युत उत्पादन हुने अध्ययनमा उल्लेख छ । काबेली इनर्जी बिपिसीको सहायक कम्पनी हो । यसमा बिपिसीको ५४ प्रतिशत स्वामित्व छ । यस्तै, क्यानडाको एससिपी हाइड्रो इन्टरनेशनलको ३० प्रतिशत, सांग्रिला इनर्जी एन्ड खुदी हाइड्रो पावरको ११ प्रतिशत र चीनको एसिया प्यासिफिक पावर टेक लिमिटेडको ५ प्रतिशत सेयर स्वामित्व छ । अमेरिकी डलरमा पिपिए गरिएको आयोजनाको विद्युत खरिद गरेबापत ४७ प्रतिशत डलर र ५३ प्रतिशत नेपाली रुपैयाँमा भुक्तानी गर्नुपर्छ । ७ करोड अमेरिकी डलर लागत अनुमान गरिएको आयोजनामा २० प्रतिशत स्वपूँजी र ८० प्रतिशत ऋण लगानी छ । आयोजनामा ५० प्रतिशत विश्व बैंक (आइएफसी) र ३० प्रतिशत स्वदेशी बैंकले ऋण लगानी गरेका छन् । न्यादी न्यादी लमजुडमा निर्माणाधीन ३० मेगावाटको आयोजना हो । यसमा बिपिसीको मुख्य सेयर छ । २०७० सालमा प्रधिकरणसँग पिपिए भएको आयोजनाको निर्माण करिब ५० प्रतिशत पूरा भएको छ । आयोजनाबाट वार्षिक ३३३.९० गिगावाट घन्टा विद्युत उत्पादन हुनेछ । थप आयोजना बिपिसीले अहिले सय मेगावाटको तल्लो मनाङ मर्स्याङ्दीको अध्ययन अघि बढाएको छ । साथै, ५ मेगावाटको चिनो खोलाको अध्ययन पनि भइरहेको छ । तल्लो मध्य-मर्स्याङ्दीमा ३ चिनियाँ कम्पनीले लगानी गर्ने भएका छन् । आयोजनामा पश्चिम चीनका सिचुवन प्रोभिन्सल इन्भेष्टमेन्ट ग्रुप, चेङ्गदु सिंचेन इन्भेष्टमेन्ट ग्रुप र छिमयुआन इन्जिनियरिङ कन्सल्टिङ कम्पनीले लगानी गर्नेछन् । बिपिसी र उक्त तीन चिनियाँ कम्पनीको सहकार्यमा नेपालमा नयाँ कम्पनी स्थापना गरेर जलविद्युत विकास गर्ने समझदारी समेत भएको छ । नेपालमा दर्ता हुने संस्थाको नाम एसजिआइजी इन्टरनेशनल नेपाल हाइड्रो पावर डेभलपमेन्ट कम्पनी हुनेछ । भावी योजना सय मेगावाट आयोजनाबाट सुरु गरेर आगामी पाँच वर्षमा हजार मेगावाट विद्युत उत्पादन गर्ने बिपिसीको लक्ष्य छ । ३ चिनियाँ कम्पनीसँगको सहकार्यमा जलविद्युतमा ५ वर्षमा २ देखि ३ खर्ब रुपैयाँ भित्र्याउने लक्ष्य छ । लगानी साझेदारी गर्न तयार भएका कम्पनीले चीनमा जलविद्युत, सहरी विकासमा ठूलो सफलता हासिल गरेका छन् । उनीहरूको लगानीले देशको जलविद्युत विकासले पनि गति लिने अपेक्षा गरिएको छ । चिनियाँ लगानी भित्र्याउन छुट्टै कम्पनी चिनियाँ कम्पनीसँगको साझेदारीमा जलविद्युतमा लगानी भित्र्याउन एसजिआइजी इन्टरनेशनल नेपाल हाइड्रोपावर डेभलपमेन्ट कम्पनी स्थापना भएको छ । यो कम्पनीमा बिपिसीको २० र बाँकी चिनियाँ कम्पनीको सेयर हुनेछ । उक्त कम्पनीमा बिपिसीले १ अर्ब ९० करोड रुपैयाँ पूँजी राखिसकेको छ । मुख्य साझेदार एसजिआइजीको ६२ प्रतिशत, सिएक्स आइजीको १५ प्रतिशत र क्युवाइसीको १२ प्रतिशत सेयर हुने बिपिसीले

उल्लेख गरेको छ । कम्पनीले सुरुमा सय मेगावाटको तल्लो मध्य-मसुर्याइदीमा लगानी गर्नेछ । भविष्यमा अन्य सहायक कम्पनी गठन गरेर अर्धजलाशय आयोजनामा लगानी गर्ने लक्ष्य राखेको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७५/०९/०३

असारमा २२ मेगावाट बिजुली थपिँदै

आगामी असारसम्म २२ मेगावाट बिजुली थप हुने भएको छ । मकवानपुरको भीमफेदी गाउँपालिका-८ इपापञ्चकन्यामा बागमती जलविद्युत् आयोजनाको निर्माणकार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ । आयोजना माण्डु हाइड्रोपावर कम्पनीले निर्माण गरिरहेको छ । सुरुङ खन्ने, बाँध निर्माण गर्ने र पावर हाउसको सिभिलतर्फको काम नेपाली कम्पनी साउथ एसियन इन्फ्रास्ट्रक्चर प्रालिले गरिरहेको छ । कम्पनीका प्रोजेक्ट म्यानेजर अनुप न्यौपानेले आयोजनाको ८० प्रतिशत निर्माणकार्य सकिएको बताउँदै आगामी असार महिनासम्ममा बिजुली निकाल्ने लक्ष्य रहेको जानकारी दिए । “आयोजनाको २ हजार ४२४ मिटर लामो मुख्य सुरुङको ‘ब्रेक थ्रु’ को काम भइसकेको छ । असारअघि नै काम सक्नका लागि १५० नेपालीसहित ४ सय बढी कामदारले रात-दिन काम गरिरहेका छन् ।” चाइनिज कम्पनी सिङ्च्वाड-हेङ्च्वाड र नेपाली कम्पनी साउथ एसियनले २०७२ वैशाखबाट निर्माणकार्य सुरु गरेको थियो । आयोजनामा सिभिलतर्फ १ अर्ब २९ करोडसहित कुल चार सय करोड लगानी रहेको छ । प्रतिसेकेन्ड १२.४ क्युसेक पानी पठाउने गरी ३.७ मिटर चौडा र ३.८ डायोमिटरको सुरुङ निर्माण गरिएको छ । बागमती र कोगटेको पानी इपापञ्चकन्या दोभानमा १० देखि १३ मिटर उचाइको बाँध निर्माण गरी सुरुङमार्फत् बगरबैसीस्थित पावर हाउसमा पुराउने कम्पनीको योजना छ । निर्माणाधीन बाँधबाट पावर हाउस (विद्युत्गृह) भने २ हजार ४४० मिटरको दूरीमा रहेको छ । आयोजनाले नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग वर्षायाममा प्रतियुनिट ४ रुपैयाँ ४० पैसामा र हिउँदमा ८ रुपैयाँ ४० पैसामा बिक्री गर्ने सम्झौता गरेको जनाएको छ ।

१० वर्षमा पनि बनेन कुलेखानी

मकवानपुरमै निर्माणाधीन कुलेखानी तेस्रो आयोजनाको १० वर्षको अवधिमा पनि निर्माण सम्पन्न हुन सकेको छैन । छैटौं पटक समय थप गरिए पनि अझै काम सकिएको छैन । गत चैत १७ गतेसम्मका लागि म्याद थप गरेकोमा विद्युत् उत्पादन हुन अझै केही महिना लाग्ने जनाइएको छ । १४ मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्यका साथ आयोजना निर्माण भइरहेको छ । आयोजनाका निमित्त प्रमुख वसन्त सिंहले सिभिलतर्फको काम अन्तिम चरणमा रहेको र इलेक्ट्रोमेकानिकलतर्फको काम पनि भइरहेको जानकारी दिए । “ठेकेदार कम्पनीलाई छिटोभन्दा छिटो काम सक्न भनेका छौं, अब म्याद थप्न पर्दैन,” उनले भने । निर्माणकार्य अलपत्र छाडी इलेक्ट्रोमेकानिकलतर्फका चिनियाँ निर्माण कम्पनी झेजियाङ जिल्लुन चीन फर्किएपछि निर्माणकार्यमा ढिलाइ भएको थियो । आयोजनाले झेजियाङ जिल्लुन ठेक्का रकमको १० प्रतिशत हर्जना तिराएर पुनः कामको जिम्मेवारी दिइएको हो । इलेक्ट्रोमेकानिकलतर्फ ८० प्रतिशत र सिभिलतर्फ ९९ प्रतिशत काम सम्पन्न भइसकेको आयोजनाका निमित्त प्रमुख सिंहले बताए । “झेजियाङले जेनेरेटर, टर्बाईन र केवलहरू जडान गरिरहेको छ, सिभिलतर्फको सडक स्तरीकरणको काम बाँकी छ,” सिंहले भने ।

चार वर्षभित्र सम्पन्न गर्ने लक्ष्यका साथ २०६४ सालमा कुलेखानी तेस्रो निर्माण सुरु भएको थियो । आयोजना निर्माणमा चार अर्ब ६३ करोड रुपैयाँ खर्च भइसकेको आयोजनाले जनाएको छ । एक अर्ब ४७ करोड रुपैयाँमा निर्माण सकाउने गरी आयोजनाको काम सुरु भए पनि समयमा नै काम नसकिएकाले खर्च तेब्बरले बढेको हो ।

-केशव समर्पण

श्रोत: अभियान, २०७५/०९/०४

ऊर्जासम्बन्धी पाँचौं नेपाल-भारत बैठक जारी : पीटीएको विषय टुङ्गो लाग्ने

आशा

दुर्गा लामिछाने

ऊर्जासम्बन्धी नेपाल-भारत दुई देशीय पाँचौं बैठक भारतको नयाँ दिल्लीमा शुरू भएको छ । बैठकको पहिलो दिन सोमवार नेपाल-भारत संयुक्त कार्य समूह (जेडब्ल्यूजी)को बैठक सम्पन्न भएको हो । ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयका सहसचिव दिनेशकुमार घिमिरे नेतृत्वको टोली र भारतीय समकक्षी पावर मिनिष्ट्री अफ इण्डियाकी ज्वाइण्ट सेक्रेटरी श्रीमती भारती नेतृत्वको टोलीबीच उक्त बैठक सम्पन्न भएको हो । बैठकमा विद्युत् व्यापार, अन्तरदेशीय प्रसारणलाइन तथा इनर्जी बैङ्किङका विषयमा छलफल भएको बैठकमा सहभागी एक सदस्यले जानकारी दिए ।

मङ्गलवार ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयका सचिव अनुपकुमार उपाध्याय नेतृत्वको नेपाली टोली र भारतीय समकक्षीबीच संयुक्त निर्देशन समिति (जेएससी)को बैठक हुनेछ । गत पुसको पहिलो साता बस्ने तय भएका यी दुवै बैठक नेपालले भारतबाट आयात गरिरहेको विद्युत्को मूल्यवृद्धि हुने विषयमा कुरा नमिल्दा स्थगित भएको थियो । तत्कालीन ऊर्जामन्त्री कमल थापाले विद्युत्को मूल्यवृद्धिको अपजश आफ्नो कार्यकालमा नजोडियोस् भन्ने मनसाय राखेपछि बैठक हुन नसकेको हो । त्यसअघि पनि मङ्सिरमा तय भएको बैठक सरेको थियो ।

यसअघिको बैठक २०७३ को फागुनमा काठमाडौंमा सम्पन्न भएको थियो । उक्त बैठकले तय गरेका विषयमध्ये आधा अझै अन्यालमा छन् । बैठकले निर्णय गरेकामध्ये ढल्केवर-मुजफ्फरपुर प्रसारणलाइन ४ सय केभीमा स्तरोन्नति भएको छ । त्यसैगरी १ सय ३२ केभी क्षमताका दुई प्रसारणलाइनबाट थप बिजुली ल्याउन थालिएको छ । तर, बैठकले निर्णय गरेअनुसार बुटवल-गोरखपुर अन्तरदेशीय प्रसारणलाइन तथा माथिल्लो कर्णाली र अरुण तेस्रोको प्रसारण प्रणाली अझै अघि बढेको छैन ।

ऊर्जा खरीदविक्री सम्बन्धमा सन् २०१४ मा दुई देशबीच सम्पन्न सम्झौता (पीटीए)यता यी बैठक सञ्चालन हुँदै आएका छन् । तर, पीटीए कार्यान्वयनका लागि गरिँदै आएको भनिएको बैठकले आजसम्म सो विषय टुङ्ग्याउन सकेको छैन । उल्टो भारतले ल्याएको सीमापार विद्युत् व्यापार निर्देशिकाका कारण पीटीए अन्यालमा परेको छ । यी बैठकले उक्त विषय पनि निष्कर्षमा पुऱ्याउने ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले बताउँदै आएको छ ।

श्रोत: अमियान, २०७५/०१/०४

सल्यानको सब स्टेशन बिहीवारदेखि सञ्चालनमा आउने

सल्यानको सितलपाटीमा रहेको विद्युत सब स्टेशन बिहीवारदेखि सञ्चालनमा आउने भएको छ ।

३३ केभी प्रसारण क्षमताको यो सब स्टेशन गतवर्ष नै २ दिन सञ्चालन गरिए पनि विभिन्न प्राविधिक कारणले नियमित हुन सकेको नेपाल विद्युत प्राधिकरण सल्यान वितरण केन्द्रका प्रमुख रामशरण तिमिल्सिनाले जानकारी दिए । उनले भने, 'अब यही वैशाख ६ गतेदेखि शुरु गरेर वैशाख ७ वा ८ गतेदेखि नियमित सञ्चालनमा ल्याउँछौं ।'

श्रोत: अभियान, २०७५/०९/०४

हाइड्रो भिलेज नारच्याडमा १५७ मेगावाटका ५ जलविद्युत अयोजना

निर्माणाधिन

ध्रुवसागर शर्मा

विश्वप्रसिद्ध अन्नपूर्ण चक्रिय पदमार्गअन्तर्गत म्याग्दीको अन्नपूर्ण गाउँपालिकामा पर्ने नारच्याडमा १ सय ५७ मेगावाटका ५ ओटा जलविद्युत आयोजनाहरु निर्माणाधिन अवस्थामा रहेका छन् ।

म्याग्दीको सदरमुकाम बेनीदेखि चारघण्टाको सवारीयात्रापछि पुगिने नारच्याडमा ४२ मेगावाटको मिस्त्रीखोला, पाँच मेगावाटको घलेम्दीखोला र ३८ मेगावाटको नीलगिरिखोला जलविद्युत आयोजना निर्माण भइरहेका छन् । त्यस्तै, ६२ मेगावाटको नीलगिरि क्यास्केट र १० मेगावाटको रेलेखोला आयोजनाले पनि वातावरणीय मूल्याङ्कको चरण पार गरेर निर्माणको अवस्थामा प्रवेश गरेका छन् ।

त्यसैगरी म्याग्दीका उद्योगी, व्यापारी र प्रवासीको पहलमा २०७१ सालदेखि निर्माणाधीन पाँच मेगावाटको घलेम्दी खोला जलविद्युत आयोजनाको ७५ प्रतिशत पूर्वाधार निर्माणको काम सकिएको छ । १ हजार ६ सय ९७ मिटर सुरुङ्ग निर्माण गरेको घलेम्दीले आगामी चैतभित्र विद्युत् उत्पादन शुरु गर्ने तयारी गरेको छ । ३८ करोड ५० लाख रुपैयाँ संस्थापक सेयर रहेको आयोजनामा लुम्बिनी र टुरिजम डेभलपमेण्ट बैङ्कले ५५ करोड रुपैयाँ लगानी गरेका छन् । 'अहिले सुरुङ्गमार्गमा फिनिसिङको काम भइरहेको छ भने विद्युतगृह निर्माणलाई तीव्र बनाएका छौं, कुनै समस्या आएन भने सात महीनाभित्र हामीले विद्युत् उत्पादन गर्नेछौं', घलेम्दी हाइड्रो लिमिटेडका अध्यक्ष किशोर सुवेदीले बताए ।

त्यसैगरी रोबस्ट इनर्जी लिमिटेडले निर्माण गरिरहेको ४२ मेगावाट क्षमताको मिस्त्रीखोला जलविद्युत आयोजनाको पूर्वाधार निर्माणको जिम्मा लिएको ठेकेदार कम्पनी हाई हिमाल हाइड्रो कन्ट्रक्सनले बाँध, सुरुङ्ग र विद्युतगृहको निर्माण कार्य एकै साथ अघि बढाएको छ । 'निर्माण शुरु गरेको १३ महीनाभित्र ३० प्रतिशत काम सम्पन्न भइसकेको ठेकेदार कम्पनिको भनाइ छ । 'सुरुङ्गमार्गमा सबैभन्दा बढी प्रगति भएको छ', आयोजनाका परामर्शदाता हाइड्रो कन्सल्टेण्ट इन्जिनियरिङका आवासीय इन्जिनियर दिवाकर खड्का भन्छन्, '२३ सय मिटर सुरुङ्गमार्गमध्ये एक हजार मिटर खनिसकिएको छ । आयोजनाको अण्डरग्राउण्ड बाँध हुनेछ । त्यसका लागि एक सय १५ मिटर लामो दुईओटा पोखरी बनाउने काम पनि सकिएको छ ।'

करीब ६ अर्ब रुपैयाँ लागत लाग्ने आयोजनामा जलविद्युत् लगानी तथा विकास कम्पनी र नबिल बैङ्कले १/१ अर्ब रुपैयाँ लगानी गरेका छन् भने नबिलकै अगुवाइमा अन्य पाँचओटा बैङ्कले दुई अर्ब २० करोड रुपैयाँ लगानी गरेका छन् । आयोजनाले २०७५ फागुनभित्र विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिएको छ । ३८ मेगावाट निलगिरिले सडक निर्माणको कामलाई तीव्र बनाएको छ । मिस्त्रीको बाँधस्थल, घलेम्दीको विद्युतगृह हुँदै अघि बढ्ने निलगिरिले करीब २० किलोमिटर सडकको ट्रयाक खोल्ने जनाएको छ ।

सरकारले सन् २०११ मा 'पर्यटकीय गाउँ' घोषणा गरेको नारच्याडलाई हाल आएर स्थानीय र सरोकारवालाहरुले 'हाइड्रो भिलेज' नामाकरण गरेका छन् । एउटै गाउँमा यतिधेरै जलविद्युत् आयोजना निर्माण हुन थालेपछि यो गाउँ 'हाइड्रो भिलेज'मा परिणत भएको छ ।

गाउँपालिकाको पारित गर्‍यो जलविद्युतमैत्री नीति

नारच्याडमा जलविद्युत आयोजनाको आकर्षणदेखेर अन्नपूर्ण गाउँपालिकाले गाउँसभामार्फत जलविद्युतमैत्री नीति पारित गरेको छ ।

नारच्याडमा निर्माणाधीन र निर्माण प्रक्रियामा रहेका आयोजनाका साथै गाउँपालिकाअन्तर्गत निर्माण हुने ११ मेगावाटको धारखोला, १ सय ६५ मेगावाटको कालीगण्डकी गर्ज, ६५ मेगावाटको अपर कालीगण्डकी आयोजनालाई समयमै सम्पन्न गर्ने वातावरण सिर्जनाका लागि गाउँपालिकाले यस्तो नीति पारित गरेको बताइएको छ ।

‘यहाँ थुप्रै जलविद्युत आयोजना बन्ने क्रममा छन् भने थुप्रै लाइसेन्स लिएर बसेका छन्, सबैलाई समयमै सम्पन्न गर्न बाह्य वातावरण सिर्जना गर्न हामीले यस्तो नीति लिएका छौं’, गाउँपालिका प्रमुख क्या. डमबहादुर पुन भन्छन्, ‘आयोजनामा आइपर्ने समस्या हल गर्न गाउँपालिका तयार छ तर, आयोजना समयमै सम्पन्न हुनुपर्‍यो ।’

गाउँपालिकाले ‘उज्यालो घर, अन्नपूर्णको भर’ नारा लिएर ती आयोजनामा संस्थागत रूपमा लगानीसमेत गर्ने योजना बनाइएको प्रमुख पुनको भनाइ छ । ‘यो विषयमा आयोजनासँग बसेर बृहत् छलफल गर्दछौं, केही बजेट हामीले लगानी गर्ने योजनाका साथ राखेका छौं’, प्रमुख पुनले बताए ।

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०७५/०१/०४

ऊर्जामा त्रिदेशीय सहकार्य

ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुन र नेपालका लागि बंगलादेशी राजदूत मस्फी विन्ते साम्सबीच भेटवार्ता भएको छ । सिंहदरबारस्थित ऊर्जा मन्त्रालयमा सोमबार भएको भेटवार्तामा द्विपक्षीय हितका विषयमा छलफल भएको छ ।

राजदूत साम्ससँगको भेटमा ऊर्जामन्त्री पुनले सरकार ऊर्जा क्षेत्रमा बंगलादेशसँग सहकार्य गर्न तयार रहेको धारणा राखे । मन्त्री पुनले सार्क फ्रेमवर्कभित्र रहेर काम गर्न नेपाल इच्छुक रहेको बताए । भेटमा ऊर्जा क्षेत्रमा लगानी गर्ने उपयुक्त वातावरण रहेको भन्दै नेपालमा लगानी गर्न आग्रह गरे । भेटमा राजदूत साम्सले नेपालको जलविद्युत् क्षेत्रमा लगानी गर्न बंगलादेश तयार रहेको भन्दै त्यसका लागि नेपालले आयोजना छनोट गरेर दिनुपर्ने बताए ।

बंगलादेशी राजदूतले सन् २०२१ सम्म बंगलादेशलाई १३ हजार मेगावाट बिजुली आवश्यक रहेको भन्दै नेपालका लागि बंगलादेश वैकल्पिक बजार हुन सक्ने सम्भावना रहेको बताए ।

श्रोत: नागरीक, २०१५/०१/०४

जलविद्युत् आयोजनाको इयाम जोगाउन 'रक फल प्रोटेक्सन'

हिमनाथ देवकोटा

माथिल्लो त्रिशुली थ्री 'ए' जलविद्युत् आयोजनाको इयाम जोगाउनका लागि सुरु गरिएको 'रक फल प्रोटेक्सन'को कार्य ८० प्रतिशत सम्पन्न भएको छ । आयोजनाको इयाम साइटमा गएको पहिरो नियन्त्रणका लागि 'रक फल प्रोटेक्सन'को कार्य गरिएको हो ।

पहिरो नियन्त्रण गर्न एकै ठाउँमा रक नेटिङ, रक बोल्टिङ र रक फल प्रोटेक्सन गरिएको ठेकेदार कम्पनी न्यू क्रेसन इन्पेक्स प्रालिले जनाएको छ । प्रालिले गत अगस्टदेखि पहिरो नियन्त्रणका लागि 'रक फल प्रोटेक्सन' को कार्य सुरु गरेको थियो । त्यहाँ प्रयोग गरिएका निर्माण सामग्री स्विट्जरल्यान्डबाट आयात गरिएको हो ।

स्विट्जरल्यान्डको जियोवग कम्पनीबाट सामग्री आयात गरिएको प्रालिका म्यानेजिङ डाइरेक्टर बिजय श्रेष्ठले बताए । प्रोटेक्सनको लागि करिब ३२ करोड रुपैयाँ बजेट छुट्याइएको छ । कुल बजेटमध्ये सामग्री खरिदका लागि १२ करोड रुपैयाँ खर्च गरिएको म्यानेजिङ डाइरेक्टर श्रेष्ठले जानकारी गराए । निर्माण गरिएको फेन्स नेटिङले ३ हजारदेखि ५ हजार किलोजुल गतिको ढुंगा रोक्न सक्ने बताइएको छ ।

पहिरोको वरिपरि ४१ वटा जाली हालिएको छ । पहिरो गएको क्षेत्रमा मान्छेले जाली बोकेर लैजान सम्भव नभएपछि हेलिकप्टरमार्फत जाली पुर्याइएको छ । 'सल्लेटारको सडकसम्म गाडीमा सामग्री ल्याइएको थियो,' श्रेष्ठले भने, 'यहाँबाट पहिरोमा लैजानका लागि हेलिकप्टरको प्रयोग गरेका छौं।' आयोजनाको इयाममा पहिरोले क्षति पुर्याउने जोखिम बढेपछि नेपाली सेनाको विकास निर्माण निर्देशनालयले गत वर्ष ठेक्का लगाएको थियो ।

गल्छी-बेत्रावती-मैलुङ-स्याफ्रुबेसी-रसुवागढी सडक खण्डअन्तर्गत नेपाली सेनाले निर्माण गरिरहेको मैलुङ-स्याफ्रुबेसी सडक निर्माणअन्तर्गत नै पहिरो नियन्त्रणको काम भइरहेको मैलुङ-स्याफ्रुबेसी सडक निर्माण कार्यदलका प्रमुख एवं प्राविधिक सेनानी सञ्जय केसीले बताए । संरक्षणको कार्य आगामी जेठ महिनाभित्र सम्पन्न हुने छ ।

आयोजनाको ७५ प्रतिशत काम पूरा

रसुवा र नुवाकोटको सीमामा निर्माण भइहेको आयोजनाको ७५ प्रतिशत काम पूरा भएको छ । चिनियाँ गेजुवा ग्रुफ अफ कम्पनी (सिजिजिसी)मार्फत क्यू सेभेन्टी उत्पादनका आधारमा आयोजना निर्माण भइरहेको हो ।

६० मेगावाट क्षमताको आयोजनाको ४ हजार मिटर सुरुङमध्ये सम्पूर्ण सुरुङ खन्ने काम सकिएको आयोजनाका साइट इन्चार्ज अम्बिकेस कुमार झाले बताए । आयोजनामा अहिले पावरहाउस, इयाम र सुरुङमा निर्माण कार्य तीव्र रूपमा अघि बढेको छ। सन् २०११ को जुन १ देखि काम सुरु भएको उक्त आयोजना सन् २०१४ मे ३१ मा काम सम्पन्न गर्ने लक्ष्य लिइएको थियो । सन् २०१९ अप्रिलको अन्तिम सातासम्ममा आयोजनाले उत्पादन थाल्ने साइट इन्चार्ज झाले जानकारी दिए ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७५/०१/०५

८ आयोजनाको प्रगति न्यून

८ आयोजनाको प्रगति न्यून, कारबाही भएन

आयोजनाका कुल क्षमता ४ सय ४३ मेगावाट

विजय तिमल्सिना

करिब ७ वर्षअघि विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्र लिएका ८ आयोजनाको भौतिक प्रगति अत्यन्तै न्यून छ । यी आयोजनाको प्रगति न्यून देखिए पनि अनुमतिपत्र जारी गर्ने निकाय विद्युत् विकास विभागले कारबाही नगरेको भन्दै महालेखा परीक्षकको कार्यालयले प्रश्न उठाएको छ ।

प्रगति न्यून भएका आयोजना

आयोजना	क्षमता मेगावाट	अनुमतिपत्र लिएको वर्ष	भौतिक प्रगति
राहुघाट, म्यादी	३२	२०६८	२
लिखुखोला-४	१२०	२०६८	२
काबेली ए	३७	२०६९	२
न्यादीखोला	३०	२०६९	२
तल्लो खरे	११	२०६९	३
मिस्त्रीखोला	४२	२०६८	८
अपर त्रिशूली श्री ए	६०	२०६७	३०
रसुवागढी	१११	२०६९	१८

कार्यालयले हालै सार्वजनिक गरेको प्रतिवेदनमा विद्युत् प्राधिकरण र निजी कम्पनी प्रवर्द्धक रहेको केही जलविद्युत् आयोजनाको प्रगति न्यून रहेको भन्दै प्रश्न उठाएको हो । विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्र लिएको वर्षो भइसक्दा पनि प्रगति न्यून देखिएका ८ आयोजनाको कुल जडित क्षमता ४ सय ४३ मेगावाट छ ।

म्याग्दीमा निर्माण गर्न लिएको ३२ मेगावाटको राहुघाट जलविद्युत् आयोजनाले २०६८ साउनमा उत्पादन अनुमतिपत्र पाएको भए पनि उसको कामको प्रगति २ प्रतिशत मात्रै छ । यसको प्रवर्द्धक नेपाल विद्युत् प्राधिकरण हो । राहुघाटजस्तै भौतिक प्रगति लगभग शून्यमा रहेका अन्य आयोजनामध्ये १२० मेगावाटको लिखुखोला-४ आयोजना पनि छ । यो आयोजनाका लागि उत्पादन अनुमतिपत्र २०६८ फागुनमा दिइएको भए पनि प्रगति २ प्रतिशत मात्रै रहेको महालेखाको प्रतिवेदनमा भनिएको छ । यसको प्रवर्द्धक ग्रिन भेन्चर प्रालि हो । ग्रिन भेन्चर भैरहवा इनर्जी लिमिटेड र त्रिवेणी ग्रुपको संयुक्त लगानीमा स्थापित कम्पनी हो ।

ओखलढुंगा र रामेछाप जिल्ला छुने यो आयोजनाबाट उत्पादित विद्युतको साढे ७ प्रतिशत नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई १५ वर्षसम्म निःशुल्क उपलब्ध गराइने पूर्वसहमति छ । यस्तै, १५ वर्षपछि आयोजनाबाट उत्पादित विद्युतको १२ प्रतिशत बिजुली १२ वर्षसम्म निःशुल्क दिनुपर्ने पूर्वसहमति छ । यो आयोजना विद्युत् प्राधिकरणले बुट मोडलमा ग्रिन भेन्चरलाई यो आयोजनाको निर्माण जिम्मा दिएको हो ।

३७ मेगावाट क्षमताको काबेली ए जलविद्युत् आयोजनाको प्रगति पनि २ प्रतिशत मात्रै छ । ताप्लेजुङ जिल्लामा बन्ने यो आयोजनाले २०६९ भदौमा उत्पादन अनुमतिपत्र पाएको थियो । यो आयोजनाको प्रवर्द्धक काबेली इनर्जी लिमिटेड हो । यो बुटवल पावर कम्पनीको सहायक कम्पनी हो । बुटवल पावर कम्पनीको चलिरहेका र निर्माणाधीन अन्य आयोजनामा पनि लगानी छ ।

३० मेगावाट क्षमताको न्यादी खोला जलविद्युत् आयोजनाको प्रगति पनि २ प्रतिशत हाराहारीमा मात्रै छ । यसको प्रवर्द्धक न्यादी हाइड्रोपावर लिमिटेड हो । यो बुटवल पावर कम्पनी र लमजुङ विद्युत् विकास कम्पनीको सहायक कम्पनी हो ।

दोलखामा बन्ने ११ मेगावाट क्षमताको तल्लो खरे जलविद्युत् आयोजनाको प्रगति पनि उस्तै भएको महालेखा परीक्षकको प्रतिवेदनमा जनाइएको छ । यो आयोजनाको प्रगति ३ प्रतिशत मात्रै छ । युनिभर्सन पावर कम्पनीद्वारा प्रवर्द्धित आयोजनाको उत्पादन अनुमतिपत्र २०६९ असारमा जारी गरिएको थियो ।

म्याग्दीमा रहेको मिस्त्री खोला आयोजनाको भौतिक प्रगति पनि ८ प्रतिशत मात्रै भएको प्रतिवेदनमा जनाइएको छ । ४२ मेगावाटको यो आयोजनाको प्रवर्द्धक रोबस्ट इनर्जी प्रालि हो । यसको अनुमतिपत्र २०६८ कात्तिकमा दिइएको थियो ।

विद्युत् प्राधिकरणले निर्माण गर्न लागेको माथिल्लो त्रिशूली थ्री ए जलविद्युत् आयोजनाको प्रगति पनि ३० प्रतिशत मात्रै देखिएको प्रतिवेदनमा आँल्याइएको छ । रसुवामा निर्माणाधीन आयोजना निर्माणका लागि २०६७ फागुनमा अनुमतिपत्र दिइएको थियो ।

१ सय ११ मेगावाट क्षमताको रसुवागढी जलविद्युत् आयोजनाको प्रगति १८ प्रतिशत हाराहारीमा मात्रै छ । यो आयोजनामा विद्युत् प्राधिकरण र चिलिमे जलविद्युत् आयोजनाको समेत लगानी छ । यसले २०६९ फागुनमा अनुमतिपत्र पाएको थियो ।

विद्युत् नियमावली २०५० को नियम २१ अनुसार अनुमति प्राप्त गरेको मितिले उत्पादनको हकमा एक वर्षभित्र भौतिक रूपमा कार्य सुरु गरी सोको जानकारी विद्युत् विकास विभागलाई दिनुपर्ने व्यवस्था छ । साथै, अनुमतिपत्र पाएका व्यक्ति वा संस्थाले काम सुरु भएपछि काम सम्पन्न नभएसम्म प्रत्येक ६-६ महिनामा भएको कामको प्रगति विवरण विद्युत् विकास विभागलाई बुझाउनुपर्ने नियम छ ।

उत्पादन अनुमतिपत्र लिएको लामो समय बितिसक्दा पनि यी आयोजनाको प्रगति न्यून भएको पाइए पनि विभागले कारबाही नगरेको भन्दै प्रतिवेदनमा औँल्याइएको हो ।

श्रोत: अभियान, २०७५/०९/०५

त्रिशूली-काठमाडौं २२० केभी प्रसारण लाइनको म्याद २०७५ माघसम्म

निर्माणाधीन त्रिशूली-काठमाडौं २२० केभी 'डबल' प्रसारण लाइनको काम पछिल्लो समय तीव्र बनाइएको छ । नुवाकोट र रसुवामा उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोड्ने उद्देश्यले १४ फागुन, २०६८ देखि निर्माण शुरु भएको उक्त प्रसारण लाइन निर्माणको म्याद नजिकिँदै जाँदा पछिल्लो समय तीव्रता दिइएको हो । तेस्रो पटक थप भएको म्यादअनुसार माघ २०७५ भित्र सम्पन्न गर्नुपर्ने जानकारी दिँदै माथिल्लो त्रिशूली श्री 'ए' जलविद्युत् आयोजनाका उपप्रबन्धक इ. सत्यराम ज्याखवाले प्रसारण लाइनको निर्माण अहिले ५५ प्रतिशत पूरा भएको बताए । २२० केभीको दोहोरो सर्किट प्रसारण लाइनको १ सय ४२ ओटा टावरमध्ये १ सय १० को फाउण्डेशन तयार भइसकेको उनको भनाइ छ । 'फाउण्डेशन बनाइएकामध्ये ६४ ओटामा तार जोड्ने काम सकिएको छ ।' ज्याखवाले भने, 'मातातीर्थस्थित केन्द्रीय प्रसारण लाइन पुऱ्याउन भूमिगत प्रसारण लाइनका लागि एक किमी सुरुङ निर्माणको काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।'

श्री 'ए' आयोजनाले २०७५ माघ २६ मा विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिएकाले सोही समय अगाडि नै प्रसारण लाइन निर्माण सम्पन्न गर्नुपर्ने बाध्यता छ । तोकिएको समयमा प्रसारण लाइन पूरा नभएमा श्री 'ए' ले उत्पादन गर्ने विद्युत् खेर जाने जोखिम देखिन्छ ।

नुवाकोट र रसुवामा उत्पादित करीब ९०० मेगावाट विद्युत्लाई एकै 'हब' मार्फत केन्द्रीय प्रसारण लाइनसम्म जोड्न ४५ किमी प्रसारण लाइन निर्माण चाइना इन्टरनेशनल वाटर एण्ड इलेक्ट्रिक कर्पोरेशन लि (सिडब्लुई)ले गर्दै आएको छ ।

यो प्रसारण लाइनमार्फत यहाँका दुई जिल्लामा निर्माण भइरहेको रसुवागढी, साञ्जेन, तल्लो साञ्जेन, त्रिशूली-१, त्रिशूली श्री 'ए', श्री 'बी', मध्ये त्रिशूली गंगा, गल्छी-त्रिशूलीसहित सानाठूला गरी तीन दर्जनभन्दा बढी आयोजनाबाट उत्पादन हुने विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जडान गर्ने योजना बनाइएको छ ।

रु. दुई अर्ब ५० करोड लगानीमा निर्माण भइरहेको प्रसारण लाइन विस्तारको कामको अनुगमन तथा व्यवस्थापन श्री 'ए' आयोजनामार्फत भइरहेको छ । रासस

श्रोत: अभियान/नागरीक, २०७५/०१/०५

त्रिशूली-काठमाडौं २२० केभी प्रसारण लाइन १० महिनाभित्रै पूरा गरिने

निर्माणाधीन त्रिशूली-काठमाडौं २२० केभी 'डबल' प्रसारण लाइनको काम पछिल्लो समय तीव्र बनाइएको छ। नुवाकोट र रसुवामा उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोड्ने उद्देश्यले १४ फागुन, २०६८ देखि निर्माण शुरु भएको उक्त प्रसारण लाइन निर्माणमा पछिल्लो समय तीव्रता दिइएको हो। २ सय २० केभीको दोहोरो सर्किट प्रसारण लाइनको १४२ वटा टावरमध्ये ११० को फाउण्डेशन तयार भइसकेको माथिल्लो त्रिशूली श्री 'ए' जलविद्युत् आयोजनाका उपप्रबन्धक ड. सत्यराम ज्याखवाले जानकारी दिए। "फाउण्डेशन बनाइएकामध्ये ६४ वटामा तार जोड्ने काम सकिएको छ।" ज्याखवाले भने, "मातातीर्थस्थित केन्द्रीय प्रसारण लाइन पुऱ्याउन भूमिगत प्रसारण लाइनका लागि एक किमी सुरुङ निर्माणको काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ।"

उनको अनुसार प्रसारण लाइनको निर्माण अहिले ५५ प्रतिशत पूरा भएको र तेस्रो पटक थप भएको म्यादअनुसार माघ २०७५ भित्र सम्पन्न गर्ने लक्ष्य पूरा गर्न काममा तीव्र बनाइएको छ।

श्री 'ए' आयोजनाले २०७५ माघ २६ मा विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिएकाले सोही समय अगाडि नै प्रसारण लाइन निर्माण सम्पन्न गर्नुपर्ने बाध्यता छ। तोकिएको समयमा प्रसारण लाइन पूरा नभएमा श्री 'ए' ले उत्पादन गर्ने विद्युत् खेर जाने जोखिम देखिन्छ।

नुवाकोट र रसुवामा उत्पादित करीब ९०० मेगावाट विद्युत्लाई एकै 'हब' मार्फत केन्द्रीय प्रसारण लाइनसम्म जोड्ने ४५ किमी प्रसारण लाइन निर्माण चाइना इन्टरनेशनल वाटर एण्ड इलेक्ट्रिक कर्पोरेशन लि (सिडब्लुई)ले गर्दै आएको छ।

यो प्रसारण लाइनमार्फत यहाँका दुई जिल्लामा निर्माण भइरहेको रसुवागढी, साञ्जेन, तल्लो साञ्जेन, त्रिशूली-१, त्रिशूली श्री 'ए', श्री 'बी', मध्ये त्रिशूली गंगा, गल्छी-त्रिशूलीसहित सानाठूला गरी तीन दर्जनभन्दा बढी आयोजनाबाट उत्पादन हुने विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जडान गर्ने योजना बनाइएको छ।

२ अर्ब ५० करोड लगानीमा निर्माण भइरहेको प्रसारण लाइन विस्तारको कामको अनुगमन तथा व्यवस्थापन श्री 'ए' आयोजनामार्फत भइरहेको छ। (रासस)

श्रोत: उर्जा खबर, २०७५/०९/०५

‘अब सरकारले आयाोजनाकाे विद्युतगृहमै मिटर जडान गर्नुपर्छ’

देशमा स्थायी सरकार बनेको छ । यसले जलविद्युत विकासमा लगानीमैत्री वातावरण बन्ने अपेक्षा बढ्दैछ । दर्जनौं व्यक्ति, समूह, व्यवसायी तथा औद्योगिक घराना लगानी गर्ने मौका पर्खेर बसेका छन् । अर्कोतर्फ, निजी क्षेत्र उत्साही पनि देखिन्छ । जलविद्युतका नयाँ-नयाँ आयोजना अध्ययन तथा निर्माणमा निजी क्षेत्रको अग्रसरता बढेको छ । यो परिवेश जोगाइराख्न पनि सरकार निजी क्षेत्रमैत्री तथा लगानीमैत्री हुन जरुरी छ । जलविद्युत विकासले शताब्दी नाघ्दा आधा योगदान निजी क्षेत्रकै छ । यद्यपि, यो क्षेत्रमा असंख्य चुनौती छन् । विद्यमान चुनौती तथा समस्या समाधानमा सरकार सहयोगी बन्न सके जलविद्युत विकासमा निजी क्षेत्र सरकारको सहयोगी बन्न सक्छ । र, यो क्षेत्रले फड्को मार्न समय लाग्दैन । निजी क्षेत्रका समस्या र सरकारको पछिल्लो योजनाबारे पिपुल्स हाइड्रो लिमिटेडका कार्यकारी अध्यक्ष कृष्ण आचार्यसँग उर्जा खबरका लक्ष्मण वियोगी र नारायणी लामिछानेले गरेको अन्तर्वार्ता :

हिले कति आयोजना निर्माणाधीन छन् ? लमजुङ र कास्कीको सिमानामा बग्ने रुदी खोलामा ८.८ मेगावाटको रुदी ‘ए’ र ६.६ मेगावाटको रुदी ‘बी’ निर्माणाधीन छन् । अघिल्लो वर्ष दुवै आयोजनाबाट विद्युत उत्पादन हुनुपर्थ्यो । २०७२ बैशाख १२ गतेको भूकम्प र भारतले गरेको नाकाबन्दीले असर गर्यो । अबको एक वर्षभित्र विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ । उत्पादित विद्युत नेपाल विद्युत प्राधिकरणको ३३ केभी मुग्लेबेसी सबस्टेशनमा जोडिन्छ । आयोजना निर्माणमा समस्या छ कि छैन ? निर्माण चरणमा समस्या नआउने होइन । तर, समस्या छ भनेर बस्नुभन्दा समाधानमा लाग्नुपर्छ । समाधानका उपाय पनि छन् । जलविद्युत व्यवसायमा सहयोग गर्नेभन्दा दुःख दिने मनोविज्ञान हाबी छ । यो क्षेत्र अलि झन्झटिलो भएकाले पनि स्थानीयदेखि केन्द्रसम्म अनेक समस्या आइरहन्छन् । निर्माण नै रोकिने गरी स्थानीय समस्या उत्पन्न भएको छ ? हामीले स्थानीय विकास तथा यस क्षेत्रका व्यक्तिको जीवनस्तरमा सुधारणै उद्देश्यले काम गरेका छौं । यसैले स्थानीयस्तरबाट आयोजना प्रभावित हुने खालको समस्या आएको छैन । स्थानीयलाई प्रवर्द्धक सरह सेयर दिएका कारण पनि ठूलो समस्या नआएको हुन सक्छ । पाइपलाइनमा कति आयोजना छन् ? विभिन्न क्षेत्रका व्यवसायीसँगको सहकार्यमा आरएम ग्रुप स्थापना भएको छ । यो ‘होल्डिङ’ कम्पनी हो । आरएम ग्रुपअन्तर्गतको मल्टी इनर्जीले इपिसि-एफ (इन्जिनियरिङ, प्रोक्योरमेन्ट, कन्सल्ट्रक्सन एन्ड फाइनान्स) मोडलमा रसुवामा २० मेगावाटको लाडटाङ निर्माण तथा ताप्लेजुङको खुन्सा खोलामा १ सय ५५ मेगावाटको आयोजना अध्ययन गरिरहेको छ । निजी क्षेत्र ठूला आयोजना अध्ययनमा पनि अग्रसर हुँदैछ । स्वदेशी निजी क्षेत्रको क्षमता विस्तार भएको हो ? पक्कै पनि निजी क्षेत्रले ठूला आयोजना निर्माण गर्न सक्ने देखिन्छ । लगानी गर्नेले के जान्न पर्यो भने जलविद्युतमा निर्माण चरणमा समस्या हुन्छ । त्यसपछि कुनै हैरानी बेहोर्नु पर्दैन । उचित तरिकाले सञ्चालन तथा मर्मत गरे पुग्छ । अन्य व्यवसायमा कामको अवस्था निरन्तर चुस्त-दुरुस्त राखिरहनुपर्छ । निर्माणमा व्यवस्थापन प्रभावकारी हुनु जरुरी छ । जलविद्युतमा लागत न्यूनीकरण गर्नु ज्यादै महत्त्वपूर्ण हुन्छ । यसैले यो पक्ष संवेदशील भएर हेर्नुपर्छ । व्यवस्थापन प्रभावकारी भयो भने निर्माणक्रमका अन्य समस्या गौण हुन्छन् । तस्बिर : उर्जा खबर निजी क्षेत्रका पब्लिक कम्पनी’ ले सर्वसाधारणमा सेयर जारी गर्ने गरेका छन् । आरएम ग्रुपले यस्तो योजना बनाएको छ ? आयोजना धेरै भए वा उत्पादन बढ्यो भन्नुभन्दा प्रतिफल कति आयो भन्ने मुख्य कुरा हो । हामीले यसमा ध्यान दिएका छौं । हाम्रो समूह कम्पनीको उत्पादन र प्रतिफल मिलाएर अघि बढेको छ । लगानीकर्तालाई लगानी बढ्यो भन्दा पनि कति प्रतिफल

आयो भन्ने जानकारी दिन चाहन्छौ । प्रतिफल दिन सक्ने भएपछि सेयर जारी गर्ने हो । आरएम ग्रुपको योजनामै छ । केही प्रवर्द्धक अब जलविद्युतबाट हात झिक्नुपर्ने समय आएको टिप्पणी गर्छन् ? के अवस्था प्रतिकूल बन्दै गएको हो ? यस्तो होइन । लगानीकर्ता योभन्दा अरु क्षेत्र राम्रो देखेर मोडिएको भए अलग कुरा भयो । तर, जलविद्युतमा निराश हुनुपर्ने अवस्था छैन । नयाँ लगानी तथा आयोजना थपिँदै छन् । विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) भइरहेको छ । जलविद्युतको भविष्य राम्रो छैन । देशमा हालसम्म १ हजार मेगावाटमात्र विद्युत उत्पादन भएको छ । नेपालजस्तै भूगोल र अर्थतन्त्र भएका देशसँग तुलना गर्दा यो ज्यादै निराशाजनक अवस्था हो । भारतमै प्रतिव्यक्ति ऊर्जा खपत १२ सय किलोवाट घन्टा पुगेको छ । नेपालको करिब १ सय ६० किलोवाट घन्टा छ । विद्युत उत्पादन बढी बाल्नेकै लागि भन्ने बुझिएको छ । यही कारण जलविद्युतमा भविष्य छैन भन्दै हल्ला फिजाउने कुनै समूह होला । यस्ता व्यक्ति तथा समूहको निहित स्वार्थ हुन सक्छ । ऊर्जा खपतको वर्तमान अवस्था हेर्ने हो भने जलविद्युतको प्रयोग नै भएको छैन । अझै ८० प्रतिशत जनसंख्या दाउरमा निर्भर छन् । विद्युत प्रयोगकर्ता ज्यादै कम छन् । आयातित ग्यासमात्र विस्थापित गर्न पनि ठूलो परिमाणमा विद्युत चाहिन्छ । विद्युत प्रयोग गर्ने जनसंख्या २० प्रतिशत पुर्याउन सकियो भने पनि ठूलो उपलब्धि हुन्छ । औद्योगिक विकासमा हजारौं मेगावाट विद्युत उपयोग हुन सक्छ । यत्रो सम्भावना बेवास्ता गरेर बजार छैन भन्नु गलत हो । यो विकास गर्न नचाहने व्यक्ति वा समूहले उठाउने कुरा हो । ऊर्जा क्षेत्रको विकास हुन सक्दैन वा जलविद्युतको भविष्य छैन भन्नु समग्रमा राष्ट्रिय चिन्तनभन्दा बाहिरको विषय हो । पिपुल्स हाइड्रोले इपिसि-एफ मोडलमा चिनियाँ लगानी भित्र्यायो । स्वदेशी वित्तीय क्षेत्रसँग लगानीको सुनिश्चितता नभएर हो ? पिपुल्स हाइड्रोले सानिमा बैंकको अगुवाईमा खिम्ती-२ मा लगानी गर्न वित्तीय व्यवस्थापन गरेको हो । तर, हामीले अर्को विकल्प पनि हेरिरेका थियौं । देशमा तरलता समस्या बढिरहँदा वैकल्पिक उपायबाट लगानी सुनिश्चित गर्न सके राम्रो हुन्थ्यो । तरलता व्यवस्थापनमा सरकारलाई समेत सहयोग पुग्थ्यो भन्ने थियो । यही क्रममा चिनियाँ कम्पनीसँग छलफल भयो । र, लगानी ल्याउने टुंगो लागेको हो । आयोजना निर्माण चरणमा भुक्तानी समस्या हुँदैन । निर्माणपछि चिनियाँ कम्पनीलाई एकमुष्ट भुक्तानी दिनुपर्छ । त्यो समयमा केही समस्या देखिए बैंकहरूले सुनिश्चितता गरिदिन्छन् । पैसा मात्र होइन । काम छिटोसक्नु पर्ने र प्रविधि पनि भित्रिने हुँदा चिनियाँ कम्पनीलाई निर्माणको जिम्मा दिइएको हो । तस्बिर : ऊर्जा खबर आयोजना निर्माणमा सरकारको कस्तो सहयोग अपरिहार्य छ ? निजी क्षेत्रका समस्या धेरै छन् । बढी र कम प्राथमिकता भन्नेमात्र हो । सरकारी प्रक्रिया अब्जगत गर्नुपर्ने जग्गा खरिद तथा रुख कटानमा सहजीकरण गरिदिनुपर्छ । दर्जनौं आयोजना विद्युत उत्पादन गर्ने तयारीमा छन् । प्रसारण लाइन निर्माणको टुंगो छैन । लाइन नहुँदा विद्युत उत्पादन अवधि सार्नुपर्नेअवस्था छ । उत्पादन गर्ने समय धकेलिँदा प्रत्यक्षरूपमा निजी क्षेत्र मारमा पर्छ । अन्ततः राज्य तथा देशको अर्थतन्त्रमै असर पर्ने हो । निजी क्षेत्रले प्रसारण लाइन निर्माण गर्न सक्दैन । यो जटिल विषय पनि हो । यसैले, सरकार यी पक्षमा संवेदनशील हुन जरुरी छ । अझ आयोजना उत्पादन हुने ठाउँमा वा विद्युतगृह नजिकै मिटर जडान गरिदिनुपर्छ भन्ने लाग्छ । विद्युतगृहमै मिटर जडान हुँदा कति विद्युत उत्पादन भयो ? कति भुक्तानी गर्नुपर्छ भन्ने विषय प्रस्ट हुन्छ । निजी क्षेत्रलाई प्रसारण लाइन निर्माणको टाउको दुखाई हुँदैन । र, प्राधिकरणको समस्या पनि समाधान हुँदै जान्छ । सरकारले १० वर्षमा १० हजार मेगावाट उत्पादन गर्ने भनेको छ । यो योजना तथा कुरा गरेकै भरमा हुँदैन । वातावरण बन्नुपर्छ । सरकारले १० वर्षमा १० हजार मेगावाट उत्पादन गर्ने अठोट लिएको देखिन्छ । नीति बनेको पनि छ । अब निजी क्षेत्रमैत्री वातावरण तयार होला नि ? सरकार वा मन्त्रीले यसो भन्नुभयो । उसो भन्नुभयो । भनेको धेरै सुन्यौं । काम भयो भन्ने सुनिएको छैन । बोलेको कुरा व्यवहारमा उतारेको देखिएको छैन । देशभित्रकै लगानी परिचालन गरेर पनि आयोजना निर्माण गर्न

सकिन्छ । यसको व्यवस्थापन कसरी गर्ने भन्नेमात्र हो । एउटा ठूलो जलाशय आयोजना निर्माण गर्ने बजेट देशभित्रै जम्मा हुन सक्छ । यति हो, सरकारले बोलेअनुसार काम गर्नुपर्यो । जलविद्युतमा निजी लगानी बढाउन सरकारले अब के गर्नुपर्छ ? व्यापारी तथा व्यवसायीले हेर्ने लगानीको प्रतिफल हो । देश विकास हुने र निजी क्षेत्रले प्रतिफल पनि पाउने वातावरण बन्यो भने ठूलो परिमाणमा लगानी आउँछ ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१५/०९/०५

‘अब सरकारले आयाोजनाकाे विद्युतगृहमै मिटर जडान गर्नुपर्छ’

देशमा स्थायी सरकार बनेको छ । यसले जलविद्युत विकासमा लगानीमैत्री वातावरण बन्ने अपेक्षा बढ्दैछ । दर्जनों व्यक्ति, समूह, व्यवसायी तथा औद्योगिक घराना लगानी गर्ने मौका पर्खेर बसेका छन् । अर्कोतर्फ, निजी क्षेत्र उत्साही पनि देखिन्छ । जलविद्युतका नयाँ-नयाँ आयोजना अध्ययन तथा निर्माणमा निजी क्षेत्रको अग्रसरता बढेको छ । यो परिवेश जोगाइराख्न पनि सरकार निजी क्षेत्रमैत्री तथा लगानीमैत्री हुन जरुरी छ । जलविद्युत विकासले शताब्दी नाघ्दा आधा योगदान निजी क्षेत्रकै छ । यद्यपि, यो क्षेत्रमा असंख्य चुनौती छन् । विद्यमान चुनौती तथा समस्या समाधानमा सरकार सहयोगी बन्न सके जलविद्युत विकासमा निजी क्षेत्र सरकारको सहयोगी बन्न सक्छ । र, यो क्षेत्रले फड्को मार्न समय लाग्दैन । निजी क्षेत्रका समस्या र सरकारको पछिल्लो योजनाबारे पिपुल्स हाइड्रो लिमिटेडका कार्यकारी अध्यक्ष कृष्ण आचार्यसँग उर्जा खबरका लक्ष्मण वियोगी र नारायणी लामिछानेले गरेको अन्तर्वार्ता :

अहिले कति आयोजना निर्माणाधीन छन् ? लमजुङ र कास्कीको सिमानामा बग्ने रुदी खोलामा ८.८ मेगावाटको रुदी ‘ए’ र ६.६ मेगावाटको रुदी ‘बी’ निर्माणाधीन छन् । अघिल्लो वर्ष दुवै आयोजनाबाट विद्युत उत्पादन हुनुपर्थ्यो । २०७२ बैशाख १२ गतेको भूकम्प र भारतले गरेको नाकाबन्दीले असर गर्यो । अबको एक वर्षभित्र विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ । उत्पादित विद्युत नेपाल विद्युत प्राधिकरणको ३३ केभी मुग्लेबेंसी सबस्टेशनमा जोडिन्छ । आयोजना निर्माणमा समस्या छ कि छैन ? निर्माण चरणमा समस्या नआउने होइन । तर, समस्या छ भनेर बस्नुभन्दा समाधानमा लाग्नुपर्छ । समाधानका उपाय पनि छन् । जलविद्युत व्यवसायमा सहयोग गर्नेभन्दा दुःख दिने मनोविज्ञान हाबी छ । यो क्षेत्र अलि झन्झटिलो भएकाले पनि स्थानीयदेखि केन्द्रसम्म अनेक समस्या आइरहन्छन् । निर्माण नै रोकिने गरी स्थानीय समस्या उत्पन्न भएको छ ? हामीले स्थानीय विकास तथा यस क्षेत्रका व्यक्तिको जीवनस्तरमा सुधारने उद्देश्यले काम गरेका छौं । यसैले स्थानीयस्तरबाट आयोजना प्रभावित हुने खालको समस्या आएको छैन । स्थानीयलाई प्रवर्द्धक सरह सेयर दिएका कारण पनि ठूलो समस्या नआएको हुन सक्छ । पाइपलाइनमा कति आयोजना छन् ? विभिन्न क्षेत्रका व्यवसायीसँगको सहकार्यमा आरएम ग्रुप स्थापना भएको छ । यो ‘होल्डिङ’ कम्पनी हो । आरएम ग्रुपअन्तर्गतको मल्टी इनर्जीले इपिसि-एफ (इन्जिनियरिङ, प्रोक्योरमेन्ट, कन्सल्ट्रक्सन एन्ड फाइनान्स) मोडलमा रसुवामा २० मेगावाटको लाडटाङ निर्माण तथा ताप्लेजुङको खुन्सा खोलामा १ सय ५५ मेगावाटको आयोजना अध्ययन गरिरहेको छ । निजी क्षेत्र ठूला आयोजना अध्ययनमा पनि अग्रसर हुँदैछ । स्वदेशी निजी क्षेत्रको क्षमता विस्तार भएको हो ? पक्कै पनि निजी क्षेत्रले ठूला आयोजना निर्माण गर्न सक्ने देखिन्छ । लगानी गर्नेले के जान्न पर्यो भने जलविद्युतमा निर्माण चरणमा समस्या हुन्छ । त्यसपछि कुनै हैरानी बेहोर्नु पर्दैन । उचित तरिकाले सञ्चालन तथा मर्मत गरे पुग्छ । अन्य व्यवसायमा कामको अवस्था निरन्तर चुस्त-दुरुस्त राखिरहनुपर्छ । निर्माणमा व्यवस्थापन प्रभावकारी हुनु जरुरी छ । जलविद्युतमा लागत न्यूनीकरण गर्नु ज्यादै महत्त्वपूर्ण हुन्छ । यसैले यो पक्ष संवेदशील भएर हेर्नुपर्छ । व्यवस्थापन प्रभावकारी भयो भने निर्माणक्रमका अन्य समस्या गौण हुन्छन् । तस्बिर : उर्जा खबर निजी क्षेत्रका पब्लिक कम्पनी’ ले सर्वसाधारणमा सेयर जारी गर्ने गरेका छन् । आरएम ग्रुपले यस्तो योजना बनाएको छ ? आयोजना धेरै भए वा उत्पादन बढ्यो भन्नुभन्दा प्रतिफल कति आयो भन्ने मुख्य कुरा हो । हामीले यसमा ध्यान दिएका छौं । हाम्रो समूह कम्पनीको उत्पादन र प्रतिफल मिलाएर अघि बढेको छ । लगानीकर्तालाई लगानी बढ्यो भन्दा पनि कति प्रतिफल

आयो भन्ने जानकारी दिन चाहन्छौ । प्रतिफल दिन सक्ने भएपछि सेयर जारी गर्ने हो । आरएम ग्रुपको योजनामै छ । केही प्रवर्द्धक अब जलविद्युतबाट हात झिक्नुपर्ने समय आएको टिप्पणी गर्छन् ? के अवस्था प्रतिकूल बन्दै गएको हो ? यस्तो होइन । लगानीकर्ता योभन्दा अरु क्षेत्र राम्रो देखेर मोडिएको भए अलग कुरा भयो । तर, जलविद्युतमा निराश हुनुपर्ने अवस्था छैन । नयाँ लगानी तथा आयोजना थपिँदै छन् । विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) भइरहेको छ । जलविद्युतको भविष्य नराम्रो छैन । देशमा हालसम्म १ हजार मेगावाटमात्र विद्युत उत्पादन भएको छ । नेपालजस्तै भूगोल र अर्थतन्त्र भएका देशसँग तुलना गर्दा यो ज्यादै निराशाजनक अवस्था हो । भारतमै प्रतिव्यक्ति ऊर्जा खपत १२ सय किलोवाट घन्टा पुगेको छ । नेपालको करिब १ सय ६० किलोवाट घन्टा छ । विद्युत उत्पादन बत्ती बाल्नकै लागि भन्ने बुझिएको छ । यही कारण जलविद्युतमा भविष्य छैन भन्दै हल्ला फिजाउने कुनै समूह होला । यस्ता व्यक्ति तथा समूहको निहित स्वार्थ हुन सक्छ । ऊर्जा खपतको वर्तमान अवस्था हेर्ने हो भने जलविद्युतको प्रयोग नै भएको छैन । अझै ८० प्रतिशत जनसंख्या दाउरमा निर्भर छन् । विद्युत प्रयोगकर्ता ज्यादै कम छन् । आयातित ग्यासमात्र विस्थापित गर्न पनि ठूलो परिमाणमा विद्युत चाहिन्छ । विद्युत प्रयोग गर्ने जनसंख्या २० प्रतिशत पुर्याउन सकियो भने पनि ठूलो उपलब्धि हुन्छ । औद्योगिक विकासमा हजारौं मेगावाट विद्युत उपयोग हुन सक्छ । यत्रो सम्भावना बेवास्ता गरेर बजार छैन भन्नु गलत हो । यो विकास गर्न नचाहने व्यक्ति वा समूहले उठाउने कुरा हो । ऊर्जा क्षेत्रको विकास हुन सक्दैन वा जलविद्युतको भविष्य छैन भन्नु समग्रमा राष्ट्रिय चिन्तनभन्दा बाहिरको विषय हो । पिपुल्स हाइड्रोले इपिसि-एफ मोडलमा चिनियाँ लगानी भित्र्यायो । स्वदेशी वित्तीय क्षेत्रसँग लगानीको सुनिश्चितता नभएर हो ? पिपुल्स हाइड्रोले सानिमा बैंकको अगुवाईमा खिम्ती-२ मा लगानी गर्न वित्तीय व्यवस्थापन गरेको हो । तर, हामीले अर्को विकल्प पनि हेरिरहेका थियौं । देशमा तरलता समस्या बढिरहँदा वैकल्पिक उपायबाट लगानी सुनिश्चित गर्न सके राम्रो हुन्थ्यो । तरलता व्यवस्थापनमा सरकारलाई समेत सहयोग पुग्थ्यो भन्ने थियो । यही क्रममा चिनियाँ कम्पनीसँग छलफल भयो । र, लगानी ल्याउने टुंगो लागेको हो । आयोजना निर्माण चरणमा भुक्तानी समस्या हुँदैन । निर्माणपछि चिनियाँ कम्पनीलाई एकमुष्ट भुक्तानी दिनुपर्छ । त्यो समयमा केही समस्या देखिए बैंकहरूले सुनिश्चितता गरिदिन्छन् । पैसा मात्र होइन । काम छिटोसक्नु पर्ने र प्रविधि पनि भित्रिने हुँदा चिनियाँ कम्पनीलाई निर्माणको जिम्मा दिइएको हो । तस्बिर : ऊर्जा खबर आयोजना निर्माणमा सरकारको कस्तो सहयोग अपरिहार्य छ ? निजी क्षेत्रका समस्या धेरै छन् । बढी र कम प्राथमिकता भन्नेमात्र हो । सरकारी प्रक्रिया अब्जगत गर्नुपर्ने जग्गा खरिद तथा रुख कटानमा सहजीकरण गरिदिनुपर्छ । दर्जनौं आयोजना विद्युत उत्पादन गर्ने तयारीमा छन् । प्रसारण लाइन निर्माणको टुंगो छैन । लाइन नहुँदा विद्युत उत्पादन अवधि सार्नुपर्नेअवस्था छ । उत्पादन गर्ने समय धकेलिँदा प्रत्यक्षरूपमा निजी क्षेत्र मारमा पर्छ । अन्ततः राज्य तथा देशको अर्थतन्त्रमै असर पर्ने हो । निजी क्षेत्रले प्रसारण लाइन निर्माण गर्न सक्दैन । यो जटिल विषय पनि हो । यसैले, सरकार यी पक्षमा संवेदनशील हुन जरुरी छ । अझ आयोजना उत्पादन हुने ठाउँमा वा विद्युतगृह नजिकै मिटर जडान गरिदिनुपर्छ भन्ने लाग्छ । विद्युतगृहमै मिटर जडान हुँदा कति विद्युत उत्पादन भयो ? कति भुक्तानी गर्नुपर्छ भन्ने विषय प्रस्ट हुन्छ । निजी क्षेत्रलाई प्रसारण लाइन निर्माणको टाउको दुखाई हुँदैन । र, प्राधिकरणको समस्या पनि समाधान हुँदै जान्छ । सरकारले १० वर्षमा १० हजार मेगावाट उत्पादन गर्ने भनेको छ । यो योजना तथा कुरा गरेकै भरमा हुँदैन । वातावरण बन्नुपर्छ । सरकारले १० वर्षमा १० हजार मेगावाट उत्पादन गर्ने अठोट लिएको देखिन्छ । नीति बनेको पनि छ । अब निजी क्षेत्रमैत्री वातावरण तयार होला नि ? सरकार वा मन्त्रीले यसो भन्नुभयो । उसो भन्नुभयो । भनेको धेरै सुन्यौं । काम भयो भन्ने सुनिएको छैन । बोलेको कुरा व्यवहारमा उतारेको देखिएको छैन । देशभित्रकै लगानी परिचालन गरेर पनि आयोजना निर्माण गर्न

सकिन्छ । यसको व्यवस्थापन कसरी गर्ने भन्नेमात्र हो । एउटा ठूलो जलाशय आयोजना निर्माण गर्ने बजेट देशभित्रै जम्मा हुन सक्छ । यति हो, सरकारले बोलेअनुसार काम गर्नुपर्यो । जलविद्युतमा निजी लगानी बढाउन सरकारले अब के गर्नुपर्छ ? व्यापारी तथा व्यवसायीले हेर्ने लगानीको प्रतिफल हो । देश विकास हुने र निजी क्षेत्रले प्रतिफल पनि पाउने वातावरण बन्यो भने ठूलो परिमाणमा लगानी आउँछ ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०७५/०९/०६

कालिका पावरले साधारण सेयर जारी गर्दै, बोर्डमा आवेदन दियो

कालिका पावर कम्पनीले १२ लाख कित्ता साधारण सेयर निष्कासन गर्ने भएको छ । सेयर निष्कासनको अनुमतिका लागि कम्पनीले मंगलबार (बैशाख ४ गते) नेपाल धितोपत्र बोर्डमा आवेदनसमेत दिएको छ । बोर्डबाट स्वीकृति पाएलगत्तै निष्कासन प्रक्रियामा जाने कम्पनीले जानकारी दिएको छ । कम्पनीले सय रुपैयाँ दरको १२ करोड रुपैयाँको सेयर सेयर निष्कासन गर्नेछ । सेयर निष्कासन तथा बिक्री प्रबन्धकका रूपमा काठमाडौं क्यापिटल मार्केट र ग्लोबल आइएमइ क्यापिटललाई नियुक्त गरिसकेको जनाइएको छ । गोरखाको मुच्चोकमा ६ मेगावाटको दरौदी 'ए' जलविद्युत आयोजना निर्माण गरेको कम्पनीले यसअघि स्थानीयका लागि जारी पुँजीको १० प्रतिशत अर्थात ६ लाख कित्ता सेयर निष्कासन गरेको थियो ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०७५/०९/०६

काबेली कोरिडोर नबन्दा अरुण काबेलीको विद्युत खेर जाँदै

ताप्लेजुङ र पाँचथरको सिमाना काबेली खोलामा निर्माण भइरहेको २५ मेगावाटको काबेली 'बी' १ बाट बैशाखभित्रै विद्युत उत्पादन हुने भएको छ । निर्माण अन्तिम चरणमा रहेकाले तोकिएको समयभित्रै विद्युत उत्पादन गर्ने योजना छ । आयोजनाको बाँध, डिसेन्डर बेसिन, सर्ज ट्याङ्क, विद्युतगृहको शतप्रतिशत काम पूरा भइसकेको अरुण काबेली पावर लिमिटेडले जानकारी दिएको छ । यस्तै, विद्युतगृहमा मेसिन जडान अन्तिम चरणमा पुगेको कम्पनीका अध्यक्ष गुरुप्रसाद न्यौपानेले बताए । 'पेनस्टक पाइप जडान करिब पूरा भएकाले पाइपमा पानी हालेर मेसिनसम्म पुर्याउने काम बाँकी छ,' उनले भने, 'बैशाख अन्तिम साताबाट व्यापारिक उत्पादन गर्ने योजना हो । तर, प्रसारण लाइन तयार नहुँदा विद्युत खेर जाने अवस्था छ ।' प्राधिकरणले समयमा काबेली कोरिडोरको निर्माण पूरा नहुँदा आयोजना तथा प्राधिकरणले करोडौं रुपैयाँ नोक्सान बेहोर्नुपर्ने देखिएको छ । २०७४ बैशाखमा पूरा हुनुपर्ने प्रसारण लाइन निर्माण ५० प्रतिशत पनि पूरा भएको छैन । ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालय र प्राधिकरणको समन्वय नहुँदा प्रसारण लाइनको काममा ढिलाई भइरहेको आयोजनाको दाबी छ । आयाोजना पूरा हुँदासम्म लागत ४ अर्ब रुपैयाँ पुग्ने अनुमान छ । जसअनुसार आयोजनाको प्रतिमेगावाट लागत करिब १६ करोड रुपैयाँ हुनेछ । अरुण काबेलीले सर्वसाधारणमा सेयर जारी गरेर २०७४ बैशाखदेखि नेप्सेमा कारोबार सुरु गरेको छ । काबेलीको सेयरमध्ये १ अर्ब ५ करोड संस्थापक संस्था र ४५ करोड रुपैयाँ सर्वसाधारणको छ । विद्युत उत्पादनलगतै सर्वसाधारणले अरुण काबेलीबाट लाभांश पाउने कम्पनीको दाबी छ । आयोजनाले वार्षिक ७६ करोड रुपैयाँ आम्दानी गर्ने अनुमान छ । विद्युत उत्पादन सुरु भएको ५औं वर्षमा आम्दानी वार्षिक ८७ करोड रुपैयाँसम्म पुग्ने देखिएको छ । कम्पनीमा अपि पावर कम्पनीले ४ करोड रुपैयाँ लगानी गरेको छ । आयोजनामा नेपाल इन्भेष्टमेन्ट बैंकसहित ६ वाणिज्य बैंकले लगानी गरेका छन् ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०७५/०९/०६

टनकपुरबाट ७० मेगावाटसम्म विद्युत आयात गर्न सकिने

नेपाल विद्युत प्राधिकरणले माग उच्च हुँदा टनकपुरबाट बढीमा ७० मेगावाटसम्म विद्युत आयात गर्न सक्ने भएको छ । ५० एमभिएको नयाँ ट्रान्सफर्मर जडान गर्ने सुनिश्चित भएकाले थप विद्युत आयातको बाटो खुला भएको हो । टनकपुरस्थित सबस्टेसनमा जडित ५० एमभिएको ट्रान्सफर्मरबाट अहिले प्राधिकरणले करिब ३० देखि ४० मेगावाटसम्म विद्युत आयात गरिरहेको छ । सोही ठाउँमा ५० एमभिएको नयाँ ट्रान्सफर्मर जडान गर्न भारत सहमत भएको छ । प्राधिकरणले लामो समयदेखि नयाँ ट्रान्सफर्मर थप्न भारतसँग आग्रह गर्दै आएको थियो । बैशाख ३ र ४ गते भारतको नयाँ दिल्लीमा भएको नेपाल-भारत ऊर्जा सचिवस्तरीय (जेएससी) बैठकले ट्रान्सफर्मर थप्ने निर्णय गरेको छ । जेएससी बैठक हुनुअघि सुदूरपश्चिमका बासिन्दाले त्यहाँ विद्युत आपूर्ति अनियमित हुने गरेको गुनासो गर्दै आएका थिए । उनीहरूले ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्री वर्षमान पुनलाई भेटेरै यसबारे लिखित पत्र नै बुझाएका थिए । सुदूरपश्चिमका बासिन्दाको गुनासोलाई मध्यनजर राख्दै मन्त्री पुनले जेएससी बैठकमा आपूर्तिमा सुधार तथा गुणस्तरीय विद्युत आपूर्तिबारे भारतसँग छलफल गर्न सचिवलगायत टोलीलाई आग्रह गरेका थिए । मन्त्रीले समेत जोड दिएपछि वर्षादेखि हुँदै आएको छलफलमा यस पटक नेपालले उक्त विषयलाई उच्च प्राथमिकताका साथ उठाएको थियो । छलफलमा भारत निकै सकारात्मक रहेको ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयका प्रवक्ता दिनेशकुमार घिमिरेले बताए । ‘नयाँ ट्रान्सफर्मर जडान गरेपछि बढी विद्युत ल्याउने बाटो खुला भएको छ, साथै यसले गुणस्तरमा पनि सुधार ल्याउँछ,’ उनले ऊर्जा खबरसँग भने, ‘एउटा ट्रान्सफर्मर बिगिँदा अर्कोबाट आपूर्ति गर्ने विकल्प पनि हुन्छ ।’ ट्रान्सफर्मर किनेर जडान वा त्यहाँ आवश्यक जग्गा व्यवस्थापन गर्न करिब १६ करोड रुपैयाँ खर्च हुने अनुमान गरिएको छ । उक्त खर्च भारतले नै बेहोर्ने सहमति भएको छ । भारतको विदेश मन्त्रालयको कोषमार्फत आवश्यक खर्च बेहोरिने बताइएको छ । नेपालले महाकाली सन्धिअनुसार टनकपुरबाट वर्षको ७ करोड युनिट (करिब १० मेगावाट) विद्युत निशुल्क लिँदै आएको छ । यो बाहेक करिब ३० मेगावाट व्यापारिक दर अर्थात् प्रतियुनिट ५.५० रुपैयाँ (भारु ३.४४) मा किन्ने गर्छ । प्राधिकरणले अहिले भारतबाट उच्च माग हुँदा बढीमा ५ सय मेगावाटसम्म विद्युत आयात गर्दै आएको छ ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०७५/०९/०६

टनकपुरबाट ७० मेगावाटसम्म विद्युत आयात गर्न सकिने

नेपाल विद्युत प्राधिकरणले माग उच्च हुँदा टनकपुरबाट बढीमा ७० मेगावाटसम्म विद्युत आयात गर्न सक्ने भएको छ । ५० एमभिएको नयाँ ट्रान्सफर्मर जडान गर्ने सुनिश्चित भएकाले थप विद्युत आयातको बाटो खुला भएको हो । टनकपुरस्थित सबस्टेसनमा जडित ५० एमभिएको ट्रान्सफर्मरबाट अहिले प्राधिकरणले करिब ३० देखि ४० मेगावाटसम्म विद्युत आयात गरिरहेको छ । सोही ठाउँमा ५० एमभिएको नयाँ ट्रान्सफर्मर जडान गर्न भारत सहमत भएको छ । प्राधिकरणले लामो समयदेखि नयाँ ट्रान्सफर्मर थप्न भारतसँग आग्रह गर्दै आएको थियो । बैशाख ३ र ४ गते भारतको नयाँ दिल्लीमा भएको नेपाल-भारत ऊर्जा सचिवस्तरीय (जेएससी) बैठकले ट्रान्सफर्मर थप्ने निर्णय गरेको छ । जेएससी बैठक हुनुअघि सुदूरपश्चिमका बासिन्दाले त्यहाँ विद्युत आपूर्ति अनियमित हुने गरेको गुनासो गर्दै आएका थिए । उनीहरूले ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्री वर्षमान पुनलाई भेटेरै यसबारे लिखित पत्र नै बुझाएका थिए । सुदूरपश्चिमका बासिन्दाको गुनासोलाई मध्यनजर राख्दै मन्त्री पुनले जेएससी बैठकमा आपूर्तिमा सुधार तथा गुणस्तरीय विद्युत आपूर्तिबारे भारतसँग छलफल गर्न सचिवलगायत टोलीलाई आग्रह गरेका थिए । मन्त्रीले समेत जोड दिएपछि वर्षादेखि हुँदै आएको छलफलमा यस पटक नेपालले उक्त विषयलाई उच्च प्राथमिकताका साथ उठाएको थियो । छलफलमा भारत निकै सकारात्मक रहेको ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयका प्रवक्ता दिनेशकुमार घिमिरेले बताए । ‘नयाँ ट्रान्सफर्मर जडान गरेपछि बढी विद्युत ल्याउने बाटो खुला भएको छ, साथै यसले गुणस्तरमा पनि सुधार ल्याउँछ,’ उनले ऊर्जा खबरसँग भने, ‘एउटा ट्रान्सफर्मर बिगिँदा अर्कोबाट आपूर्ति गर्ने विकल्प पनि हुन्छ ।’ ट्रान्सफर्मर किनेर जडान वा त्यहाँ आवश्यक जग्गा व्यवस्थापन गर्न करिब १६ करोड रुपैयाँ खर्च हुने अनुमान गरिएको छ । उक्त खर्च भारतले नै बेहोर्ने सहमति भएको छ । भारतको विदेश मन्त्रालयको कोषमार्फत आवश्यक खर्च बेहोरिने बताइएको छ । नेपालले महाकाली सन्धिअनुसार टनकपुरबाट वर्षको ७ करोड युनिट (करिब १० मेगावाट) विद्युत निशुल्क लिँदै आएको छ । यो बाहेक करिब ३० मेगावाट व्यापारिक दर अर्थात् प्रतियुनिट ५.५० रुपैयाँ (भारु ३.४४) मा किन्ने गर्छ । प्राधिकरणले अहिले भारतबाट उच्च माग हुँदा बढीमा ५ सय मेगावाटसम्म विद्युत आयात गर्दै आएको छ ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७५/०९/०६

भारत प्रसारण लाइन महसुल तिर्न तयार

लक्ष्मीप्रसाद उपाध्याय

केही वर्षपछि नेपालका आवश्यकताभन्दा बढी बिजुली उत्पादन हुने प्रक्षेपणका साथ भारतमा निर्यात गर्ने उद्देश्यले नेपालले उठाउँदै आएको बुटवल-गोरखपुर प्रसारण लाइनमा प्रसारण लाइन चार्ज तिर्न भारत सहमत भएको छ ।

नेपाल भारत जलस्रोत सचिव स्तरीय दिल्लीमा भएको पाँचौँ बैठकमा प्रसारण लाइन चार्ज तिर्न भारत सहमत भएको हो । यो प्रसारण लाइन निर्माणका लागि आर्थिक स्रोतको मोडालिटी तयार पार्न भारतको केन्द्रीय विद्युतीय प्राधिकरण र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको संयुक्त प्राविधिक समितिले अध्ययन गरेर तीन महिनाभित्र प्रतिवेदन तयार पार्ने समेत निर्णय भएको छ । बैठकमा सहभागी ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालका प्रवक्ता दिनेशकुमार घिमिरेका अनुसार अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन चार्जमा भारत पहिलो पटक सहभागी हुने कुरामा सैद्धान्तिक रूपमा सहमत भएको हो ।

उहाँका अनुसार प्रसारण लाइन चार्ज सुरुका केही वर्षमा नेपालले तिरे पनि भारतले नेपालबाट बिजुली लैजान थालेपछि भारतले नै व्यहोर्ने कुरामा सहमति भएको छ ।

बैठकमा इनर्जी बैङ्किङको विकासका लागि पनि भारत सकारात्मक देखिएको छ । प्रवक्ता घिमिरेले भन्नुभयो, यो कुरामा पनि भारत निकै सकारात्मक देखिएको छ । यसका लागि भारतको केन्द्रीय विद्युतीय प्राधिकरण र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको संयुक्त प्राविधिक समितिले अध्ययन गरेर चाँडै प्रतिवेदन पेस गर्ने र अघि बढ्ने सहमति भएको छ ।

बैठकमा भारतीय पक्षले टनकपुर प्रसारण लाइनमा थप ५० एमबीएको ट्रान्सफर्मर चाँडै जडान गर्ने कुरामा सहमति जनाएको छ । हाल यो क्षेत्रमा एउटा मात्र ५० एमबीएको ट्रान्सफर्मर राखिएको छ र सोबाट ३५ देखि ४० मेगावाट बिजुली आयात भइरहेको छ । प्रवक्ता घिमिरेले भन्नुभयो, थप अर्काे ट्रान्सफर्मर राखेपछि टनकपुर नाकाबाट थप ४० मेगावाट बिजुली ल्याउन सकिनेछ र एउटा ट्रान्सफर्मरमा खराबी आएमा अर्काे ट्रान्सफर्मरबाट निरन्तर बिजुली आयात गर्न सकिने अवस्था सिर्जना हुनेछ । नेपालका यसअघि उठाउँदै आएको परावानीपुर-रक्सौल, कुसाहा-कटैया प्रसारण लाइनको सुधारका लागि पनि भारत सहमत भएको छ । यसका लागि बैठकले दुवै देशको प्राविधिक समितिको संयुक्त टोलीले अध्ययन गरेर प्रतिवेदन तयार गर्ने र सोही प्रतिवेदन अनुसार काम गरिने भएको छ ।

हाल नेपाल र भारतका बीचमा भइरहेको अन्तरदेशीय प्रसारण लाइनले मात्र भविष्यमा बिजुली आयात निर्यातलाई धान्न नसक्ने कुरामा छलफल भई थप दुईवटा नाका निर्माणका लागि काम अघि बढाउने कुरामा पनि बैठकले निर्णय गरेको छ ।

पूर्वमा कोसी करिडोरका लागि दुहवी पुरनिया र पश्चिममा कर्णाली सेती करिडोरका लम्की-बरेली अन्तरदेशीय प्रसारण लाइनका लागि अध्ययन गरी तीन महिनाभित्र प्रतिवेदन तयार पार्ने निर्णयसमेत

भएको प्रवक्ता घिमिरेले बताउनुभयो । दुई दिनसम्म चलेको बैठकले धनगढी, नेपालगञ्ज र भैरहवामा १३२ केभी अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन निर्माणका लागि नेपालले राखेको प्रस्तावमा भारत सकारात्मक देखिएको छ । त्यसका लागि पनि दुई देशका प्राविधिक समितिले अध्ययन गरेर प्रतिवेदन तयार पार्ने र चाँडै यो कार्यलाई कार्यान्वयनमा लैजाने सहमति भएको छ ।

झण्डै एक वर्षपछि भएको यो बैठकमा नेपालले उठाएका अधिकांश विषयमा भारत सहमत भएको दाबी सरकारी अधिकारीले गरेका छन् । नेपाल-भारत विद्युत् व्यापार सम्झौताको निर्देशिकाका बारेमा भने बैठक ठोस निर्णयमा पुग्न सकेन । यसअघि यो बैठक काठमाडौँमा २०७३ साल फागुनमा सम्पन्न भएको थियो ।

श्रोत: नागरीक, २०१५/०१/०६

टनकपुरबाट ७० मेगावाट विद्युत आयातको बाटो खुल्यो

नेपाल विद्युत प्राधिकरणले माग उच्च हुँदा टनकपुरबाट बढीमा ७० मेगावाटसम्म विद्युत आयात गर्न सक्ने भएको छ। ५० एमभिएको नयाँ ट्रान्सफर्मर जडान गर्ने सुनिश्चित भएकाले थप विद्युत आयातको बाटो खुला भएको हो।

टनकपुरस्थित सबस्टेसनमा जडित ५० एमभिएको ट्रान्सफर्मरबाट अहिले प्राधिकरणले ३० देखि ४० मेगावाटसम्म विद्युत आयात गरिरहेको छ। सोही ठाउँमा ५० एमभिएको नयाँ ट्रान्सफर्मर जडान गर्न भारत सहमत भएको छ।

प्राधिकरणले लामो समयदेखि नयाँ ट्रान्सफर्मर थप्न भारतसँग आग्रह गर्दै आएको थियो। बैशाख ३ र ४ गते भारतको नयाँ दिल्लीमा भएको नेपाल-भारत ऊर्जा सचिवस्तरीय (जेएससी) बैठकले ट्रान्सफर्मर थप्ने निर्णय गरेको छ।

जेएससी बैठक हुनुअघि सुदूरपश्चिमका सांसद र स्थानीय बासिन्दाले त्यहाँ विद्युत आपूर्ति अनियमित हुने गरेको गुनासो गर्दै आएका थिए। उनीहरूले ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्री वर्षमान पुनलाई भेटेर यसबारे लिखित पत्र नै बुझाएका थिए।

सुदूरपश्चिमका बासिन्दाको गुनासोलाई मध्यनजर राख्दै मन्त्री पुनले जेएससी बैठकमा आपूर्तिमा सुधार तथा गुणस्तरीय विद्युत आपूर्तिबारे भारतसँग छलफल गर्न सचिवलगायत टोलीलाई आग्रह गरेका थिए। मन्त्रीले समेत जोड दिएपछि वर्षादेखि हुँदै आएको छलफलमा यस पटक नेपालले उक्त विषयलाई उच्च प्राथमिकताका साथ उठाएको थियो। छलफलमा भारत निकै सकारात्मक रहेको ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयका प्रवक्ता दिनेशकुमार घिमिरेले बताए।

‘नयाँ ट्रान्सफर्मर जडान गरेपछि बढी विद्युत ल्याउने बाटो खुला भएको छ, साथै यसले गुणस्तरमा पनि सुधार ल्याउँछ,’ उनले भने, ‘एउटा ट्रान्सफर्मर बिगिँदा अर्कोबाट आपूर्ति गर्ने विकल्प पनि हुन्छ।’ ट्रान्सफर्मर किनेर जडान वा त्यहाँ आवश्यक जग्गा व्यवस्थापन गर्न करिब १६ करोड रुपैयाँ खर्च हुने अनुमान गरिएको छ। उक्त खर्च भारतले नै बेहोर्ने सहमति भएको छ। भारतको विदेश मन्त्रालयको कोषमार्फत आवश्यक खर्च बेहोरिने बताइएको छ।

नेपालले महाकाली सन्धिअनुसार टनकपुरबाट वर्षको ७ करोड युनिट (करिब १० मेगावाट) विद्युत निःशुल्क लिँदै आएको छ। यो बाहेक करिब ३० मेगावाट व्यापारिक दरमा किन्ने गर्छ। प्राधिकरणले अहिले भारतबाट उच्च माग हुँदा बढीमा ५ सय मेगावाटसम्म विद्युत आयात गर्दै आएको छ।

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०१५/०१/०६

त्रिशूली-काठमाडौं प्रसारण लाइन १० महिनाभित्रै

निर्माणाधीन त्रिशूली-काठमाडौं २२० केभी 'डबल' प्रसारण लाइनको काम पछिल्लो समय तीव्र बनाइएको छ । नुवाकोट र रसुवामा उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोड्ने उद्देश्यले १४ फागुन, २०६८ देखि निर्माण सुरु भएको उक्त प्रसारण लाइन निर्माणमा पछिल्लो समय तीव्रता दिइएको हो ।

२२० केभीको दोहोरो सर्किट प्रसारण लाइनको १४२ वटा टावरमध्ये ११० को फाउन्डेसन तयार भइसकेको माथिल्लो त्रिशूली श्री 'ए' जलविद्युत् आयोजनाका उपप्रबन्धक इ. सत्यराम ज्याखवाले जानकारी दिए । 'फाउन्डेसन बनाइएकामध्ये ६४ वटामा तार जोड्ने काम सकिएको छ ।' ज्याखवाले भने, 'मातातीर्थस्थित केन्द्रीय प्रसारण लाइन पुऱ्याउन भूमिगत प्रसारण लाइनका लागि एक किमी सुरुङ्ग निर्माणको काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।'

उनका अनुसार प्रसारण लाइनको निर्माण अहिले ५५ प्रतिशत पूरा भएको र तेस्रोपटक थप भएको म्यादअनुसार माघ २०७५ भित्र सम्पन्न गर्ने लक्ष्य पूरा गर्न काममा तीव्र बनाइएको छ ।

श्री 'ए' आयोजनाले २०७५ माघ २६ मा विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिएकाले सोही समय अगाडि नै प्रसारण लाइन निर्माण सम्पन्न गर्नुपर्ने बाध्यता छ । तोकिएको समयमा प्रसारण लाइन पूरा नभएमा श्री 'ए'ले उत्पादन गर्ने विद्युत् खेर जाने जोखिम देखिन्छ ।

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०७५/०९/०७

ऊर्जा-जलस्रोतका समस्या तथा भावी योजनाबारे श्वेतपत्र जारी हुँदै

ऊर्जा तथा जलस्रोत विकासका समस्या पहिचान गर्दै भावी योजना एवं कार्यक्रम समेटेर ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्री वर्षमान पुनले श्वेतपत्र जारी गर्ने भएका छन् । अागामी अाइतबारसम्म दीर्घकालीन योजनाको कार्यादेश (रोडम्याप) सहितको श्वेतपत्र जारी गर्न लागिएको हो । अघिल्लो सरकारले ल्याएका योजना तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनको समस्या तिनको समाधानका विषयमा पनि श्वेतपत्रमा समेटिनेछ । विद्युत आपूर्तिमा सुधार, चुहावट नियन्त्रण, दुर्गम क्षेत्रमा विद्युतीकरण, ठूला जलस्रोत तथा जलाशय आयोजनाको पहिचान तथा निर्माणलागत विषय सम्बोधन हुने ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले जानकारी दिएको छ । यसैगरी, सिँचाइ तथा जलाधार विकास, नदी कटान, डुबान, बाढी नियन्त्रण र द्विदेशीय जलस्रोतका मुद्दा पनि श्वेतपत्रमा समेटिनेछ । समस्याका गाँठा फुकाउँदै जलस्रोत तथा ऊर्जाको दिगो विकास गर्ने भावी योजना एवं रोडम्याप पनि उल्लेख हुने भएको छ । अन्तिम मस्याैदाकाे काम करिब पूरा भएकाे मन्त्रालयले जनाएकाे छ । अागामी अाइतबार वा साेमबारसम्म श्वेतपत्र सार्वजनिक गरिनेछ । केही समयअघि अर्थ मन्त्री युवराज खतिवडाले समग्र देशकाे अर्थतन्त्रबारे जारी गरेकाे श्वेतपत्रमा पूर्वाधार तथा ऊर्जामा निजी क्षेत्रले मात्र करिब १० खर्ब रूपैया लगानी गर्नुपर्ने उल्लेख छ । पूर्वऊर्जा मन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले पनि २०७४ साउन ३२ गते कार्यादेशसहितको श्वेतपत्र जारी गरेका थिए । जनार्दन शर्मा ऊर्जा मन्त्री हुँदा सुरु भएको ‘नेपालको पानी जनताको लगानी’ नारालाई निरन्तरता दिने भन्दै ल्याइएको श्वेतपत्र त्यतिकै थन्कियो । शाही ८३ दिन पदमा रहँदा ल्याएको श्वेतपत्रमा ‘जलस्रोतको उपयोग गरौं, राष्ट्रलाई समृद्ध बनाऔं’ भन्ने नाराले प्राथमिकता पाएको थियो । त्यसपछिका उपप्रधान तथा ऊर्जा मन्त्री कमल थापाले उक्त श्वेतपत्रमा ध्यान नै दिएनन् ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७५/०९/०७

विद्युत् आयोजनालाई नियमविपरीत कर छुट

विद्युत् विभागले आयोजनाहरूलाई नियमविपरीत ९ अर्ब रुपैयाँभन्दा बढी कर छुटको सिफारिस गरेको महालेखाले औँल्याएको छ

आवश्यकताको आधारमा दिइएको हो : विभाग

विजय तिमल्सिना

काठमाडौँ — विद्युत् विकास विभागले करिब सय जलविद्युत् आयोजनालाई नियमविपरीत कर छुट दिएको भेटिएको छ । जलविद्युत् विकास नीतिमा उल्लेख भएको कर छुट सुविधाको दुरुपयोग गरी आयोजनाहरूलाई जथाभावी सहूलियत दिइएको महालेखा परीक्षकको प्रतिवेदनले उल्लेख गरेको छ ।

जलविद्युत् आयोजनाहरूले कुल मूल्यको २० प्रतिशत नबढ्ने गरी आयोजनामा प्रयोग हुने उपकरण ल्याउँदा भन्सार र मूल्य अभिवृद्धि करमा छुट पाउने व्यवस्था छ । तर, जलविद्युत् आयोजनाको अनुमतिपत्र दिने, अनुगमन गर्ने र समन्वय गर्ने निकाय विद्युत् विकास विभागले छुटको सिफारिस गर्दा नीतिमा उल्लेख भएको व्यवस्था पालना नगरेको प्रतिवेदनमा औँल्याइएको छ । ‘पूरे उपकरण आयातमाछुट सुविधा दिइएको देखियो,’ प्रतिवेदनमा भनिएको छ ।

यस्तै विदेशबाट सामान आयात गर्दा दिइने विदेशी मुद्रा सटही सुविधासमेत दुरुपयोग भएको महालेखाको ठहर छ । नेपालमा नपाइने र आयात गर्नेपर्ने उपकरण तथा संयन्त्र भित्र्याउनका लागि सटही सुविधा दिनुपर्ने भए पनि विभागले आवश्यकता मूल्यांकन नगरी विदेशी मुद्रा सटही सुविधा दिएको प्रतिवेदनमा भनिएको छ ।

‘आयोजनाहरूले निर्माण चरणमा स्वीकृति लिई आयात गर्ने संयन्त्रहरू, उपकरणहरू, मेसिनरीहरू र सोसँग सम्बन्धित पाटपुर्जाहरूमा समेत १ प्रतिशत मात्र भन्सार महसुल लाग्नेछ,’ जलविद्युत् विकास नीतिमा भनिएको छ, ‘तर, यस्ता जगेडा पाटपुर्जाहरू आयात गरिने संयन्त्रहरू, उपकरणहरू र अन्य मेसिनरीहरूको मूल्य कुल मूल्यको २० प्रतिशतभन्दा बढी हुने छैन ।’ जलविद्युत् आयोजनाहरूले निर्माण चरणमा स्वीकृति लिई आयात गर्ने संयन्त्र, उपकरण, मेसिनरी र सोको पाटपुर्जामा २० प्रतिशत नबढ्ने गरी भन्सार र मूल्य अभिवृद्धि करमा छुट दिने व्यवस्था भए पनि विभागले शत प्रतिशत आयातमा कर छुट दिएको पाइएको छ ।

‘नीतिमा भएको व्यवस्था यकिन नगरी पूरे निर्माण उपकरण, मेसिनरी औजार र सोसँग सम्बन्धित पाटपुर्जाहरू खरिद गर्दा पूरे कर छुट दिएको देखियो,’ महालेखाको प्रतिवेदनमा भनिएको छ । विभागले ९७ विद्युत् प्रवर्द्धकलाई छुट सुविधाका लागि सिफारिस गरेको प्रतिवेदनमा भनिएको छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसहित अन्य जलविद्युत् आयोजनाबाट प्राप्त बीजकको छायाप्रतिको आधारमा सम्बन्धित

कार्यालयहरूलाई विभागले कर छुट र विदेशी मुद्रा सटहीका लागि सिफारिस गरेको प्रतिवेदनमा जनाइएको छ ।

विभागले ९७ आयोजनालाई ६ करोड १३ लाख ८७ हजार डलर, १ अर्ब ३८ करोड ८७ लाख ९९ हजार भारतीय रुपैयाँ, २० लाख ९२ हजार युरो, ७१ लाख ६१ हजार चिनियाँ मुद्रा र १२ करोड ३ लाख नेपाली मुद्रा छुटको सिफारिस गरेको छ । प्रचलित औसत विनिमय दरका हिसाबले यो रकम ९ अर्ब रुपैयाँभन्दा बढी हुन्छ । विभागले १४ आयोजनाका लागि विदेशी मुद्रा सटही सुविधाका लागि राष्ट्र बैंकलाई सिफारिस गरेको पनि प्रतिवेदनमा उल्लेख छ । उक्त सामानहरू अन्यत्रबाट मगाउन आवश्यक भए नभएको मूल्यांकन नगरेको प्रतिवेदनमा जनाइएको छ । विभागले अन्य १४ आयोजनाका लागि १ करोड ७२ लाख अमेरिकी डलर, ५ करोड ८८ लाख भारु, २ हजार युरो, १ लाख २७ हजार नर्वेजियन क्रोनर सटही सुविधा दिन राष्ट्र बैंकलाई सिफारिस गरेको छ ।

विभागले छुट सिफारिस गरेको र कर छुटमा आयात गरिएका सामानहरू आयोजनामा उपयोग भए नभएको, सिफारिसअनुसारको सुविधामा आयातित वस्तुहरू आयोजनाको नाममा भन्सार विन्दुसम्म आए नआएको अनगुमनसमेत गरेको छैन । महालेखाले बिनामूल्यांकन छुट सुविधा र सटही सुविधा दिन विदेशी मुद्राको अपचलन नहुने गरी सुविधा दिनुपर्ने सुझाव दिएको छ ।

प्रतिवेदनमा त्रुटिहरू औँल्याइएको भए पनि विभागले भने आयोजनाको आवश्यकताअनुसार कर छुटको सिफारिस दिएको बताएको छ । विभागका प्रवक्ता बाबुराज अधिकारीले सञ्चालनमा रहेका जलविद्युत् आयोजनालाई मर्मत सम्भार गर्दा आवश्यक पर्ने पाटपुर्जा र उपकरण आयातमा पनि छुट सिफारिस गरिएको जानकारी दिए । ‘मर्मत सम्भार गर्नुपर्ने आयोजनाका लागि सामान मगाउँदा पनि कर छुट दिइएको छ,’ उनी भन्छन्, ‘हामीले विद्युत् आयोजनाको आवश्यकताको आधारमा छुट सिफारिस गरेका हौं ।’

सामान आयात गर्दा पेस गरिएको बीजकका आधारमा विदेशी मुद्रा सटही सिफारिस गरिएको उनी बताउँछन् । ‘विभिन्न देशका विभिन्न कम्पनीबाट सामान आउने भएकाले हरेक सामानको जाँच गर्न सम्भव पनि हुन्न,’ उनी भन्छन् । महालेखाको प्रतिवेदनमा कर छुट र विदेशी मुद्रा सटहीको सुविधा दिइएका सामान र उपकरणहरू सदुपयोग भए नभएको र भन्सार विन्दुसम्म आइपुगे नपुगेको विषयमा पनि विभागले अनुमगन नगरेको उल्लेख छ । कुल ४ हजार ६ सय ६० मेगावाट क्षमता भएका १ सय ७४ आयोजना निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको विभागको तथ्यांक छ ।

रोयल्टीमा ढिलाइ

कुनै पनि जलविद्युत् आयोजनाले समयमा रोयल्टी नबुझाएको महालेखाको प्रतिवेदनमा भनिएको छ । आयोजनाले प्रतियुनिटबापतको रोयल्टी हरेक ४-४ महिना र जडित क्षमताको रोयल्टीबापत व्यापारिक उत्पादन सुरु भएको १५ दिनभित्र र त्यस पछिको वर्षमा हरेक वर्ष सोही अवधिमा तिर्नुपर्ने व्यवस्था छ । 'कुनै पनि आयोजनाले तोकिएको समय अवधिभित्र रोयल्टी रकम भुक्तानी गरेको छैन,' प्रतिवेदनमा भनिएको छ । विभागले समयमै रोयल्टी उठाउन तथ्यांकसमेत तयार नगरेको प्रतिवेदनमा भनिएको छ ।

विद्युत् ऐनले जलविद्युत् आयोजनाले १५ वर्षसम्म प्रतिकिलोवाट वार्षिक १ सय रुपैयाँ र प्रतियुनिट बिक्री मूल्यको २ प्रतिशतका दरले रोयल्टी बुझाउनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । त्यसपछिको अवधिमा भने प्रतिकिलोवाट वार्षिक १ हजार रुपैयाँ र प्रतियुनिट बिक्री मूल्यको १० प्रतिशतका दरले सरकारलाई रोयल्टी बुझाउनुपर्ने प्रावधान तोकेको छ । विभागले ५५ करोड ९२ लाख रुपैयाँ रोयल्टी असुल्न बाँकी भएको प्रतिवेदनमा जनाइएको छ । ढिला रोयल्टी बुझाउनेहरूबाट ब्याज र जरिवाना असुलसमेत नगरिएको प्रतिवेदनमा जनाइएको छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७५/०९/०७

बूढीगण्डकीको मुआब्जा रोकियो

सरकारले चालु वर्षको सुरुमै आयोजनालाई १० अर्ब रुपैयाँ पठाएको थियो

हरिहरसिंह राठौर

आफ्नै ढिलासुस्तीका कारण बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाको मुआब्जा वितरण रोकिएको छ । राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा लिइएको १२ सय मेगावाट क्षमताको बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाको मुआब्जा वितरण उसकै कारण रोकिएको गोरखा र धादिङ जिल्लाका पीडित पक्षको आरोप छ । सरकारले चालु वर्षको सुरुमै आयोजनालाई पठाएको १० अर्ब मुआब्जा अहिलेसम्म वितरण सुरु हुने सुरसार छैन ।

चालु आर्थिक दुई जिल्लालाई ५/५ अर्ब रुपैयाँ मुआब्जा वितरण गर्न निकासा गरिएको थियो । यो रकम भुक्तानी भइसकेलगत्तै थप १८ अर्ब रकम पनि तत्काल निकासा हुने निर्वाचन क्षेत्र नं १ का प्रतिनिधिसभा सदस्य खेम लोहनीले बताएका छन् ।

आयोजनाले दुवै जिल्लातर्फका तीन/तीन गरी ६ गाविसका प्रभावितलाई जग्गाको मुआब्जा दिन पुग्ने बताएको छ । आयोजना प्रमुख कृष्ण कार्की भन्छन्, 'मुआब्जा वितरण गर्नका लागि निवेदन लिइसकेका छौं, असार अगाडि दुवै जिल्लामा १० अर्ब वितरण गरिसकिन्छ ।'

३ वर्षअघि जग्गा बेचबिखनसमेत रोक्का गरेको सरकारले मुआब्जा दिन भन्दै तीन महिनाअघि प्रभावितसँग लालपुर्जा संकलन गरेको थियो । आयोजनाको ढिलाइ, कर्मचारीले काम नगर्दा मुआब्जा वितरण प्रभावित भएको हो ।

जिल्लास्थित नापी र मालपोत कार्यालयले आयोजनाको नाममा पुर्जाको लगतकट्टा गर्ने, तथ्यांक भर्ने कामसमेत सकेका छन् । नापी कार्यालय गोरखाका प्रमुख माधव ढकाल भन्छन्, 'हामीले कार्यालय समयभन्दा थप समय लगाएर भए पनि बूढीगण्डकीको काम सकेका छौं, हामीबाट रोकिएको छैन ।'

पहिले चरणमा ५ अर्ब धादिङ र गोरखातर्फ जिल्ला प्रशासन कार्यालयले वितरण गरेको थियो । ऊर्जा मन्त्रालयले यसपटक सबै व्यवस्थापन आयोजनाले गर्ने र जिल्लाले समन्वय गर्ने निर्णय गरेपछि आयोजना मुआब्जा वितरणमा अल्मलिएको छ ।

'खातामा पैसा आएर बसेको महिनौं भयो, आयोजनाले वितरण गर्न रोकिनुपर्ने कुनै कारण छैन, हाम्रो जग्गा आयोजनाले आफ्नो नाममा लैजाने, सरकारले पठाएको पैसा दिन चाहिँ ढिलो गर्ने ?' धादिङ ज्यामूडका स्थानीय कृष्ण धमलाले भने । मुआब्जा वितरण गर्न ढिलो गर्दा मूल्य वृद्धि बढेसँगै अन्य ठाउँमा बसाइ व्यवस्थापन गर्न, घरजग्गा खरिद गर्नसमेत समस्या भएको गुनासो विस्थापितहरूको छ ।

आयोजनाले गोरखातर्फ २ सय ६६ जग्गाधनीलाई मुआब्जा दिन अन्तिम तयारी गरिएको र ४ सय ९६ जनाको प्रक्रिया चलिरहेको आयोजना प्रमुख कार्कीले बताए । उनले भने 'ढिला भएको हो, अब हामी छिट्टै वितरण गछौं ।'

आयोजना कार्यालय, नापी, मालपोतमा जनशक्ति थोरै हुँदा समस्या भएको हो ।' नापी मालपोतले भने आयोजनाका कर्मचारीले काम नगर्दा सधैं दोष नापी मालपोतलाई पर्ने गरेको बताएका छन् । आयोजना कार्यालयका कर्मचारी नियमित कार्यालय नआउने, एकरूपमा काम नगर्ने, लेखपालहरूले आर्थिक व्यवस्थापन गर्न नजान्दा बैंकमा पैसा थन्किएको भन्दै प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय आक्रोशित छन् ।

चालु वर्षको अन्तिम तीन महिना बाँकी छँदा १० अर्ब वितरण गर्न नसकेको आयोजनालाई सरकारले आगामी वर्षका लागि १८ अर्बको बजेट सिलिङ तय गर्न भनेको अयोजना प्रमुख कार्की बताउँछन् । 'यो वर्ष मुआब्जा प्रशासन र आयोजना कसले वितरण गर्ने भन्ने अन्यायले केही समय ढिला भएको बताउँदै उनले भने, 'आगामी वर्ष बजेट निकासी भएलगत्तै निवेदन संकलन गरेर मुआब्जा वितरण थाल्छौं ।' समय हुन्जेलसम्म आलटाल, ढिलासुस्ती गरेर वितरण नगर्ने र आर्थिक वर्षको अन्त्यमा हतारमा काम देखाउन, बजेट सिध्याउन आयोजनाले असारमा भने बजेट सक्ने गरेको स्थानीयहरूको आरोप छ ।